

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач кафедри,
к.е.н., доцент**

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**Удосконалення обліково-аналітичних аспектів управління
основними засобами підприємства**

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

Едуард КВІТНИЦЬКИЙ

Науковий керівник,

д.е.н., професор

науковий ступінь, посада

Галина ПАВЛОВА

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** Обліку і фінансів**Кафедра:** Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою**Освітньо-професійна програма:** «Облік і оподаткування»**Спеціальність:** 071 «Облік і оподаткування»**Рівень вищої освіти:** другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. зав. кафедри _____ Ольга ГУБАРИК

« _____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ**Квітницькому Едуарду Едуардовичу**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення обліково-аналітичних аспектів управління основними засобами підприємства**Науковий керівник:** Павлова Галина Євгенівна, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)затверджені наказом по ДДАЕУ від 14 жовтня 2025 року № 3069**2. Термін подання здобувачем роботи:** 5 грудня 2025 р.**3. Вихідні дані до роботи:** фахові наукові статті за темою дослідження, нормативно-правові документи з обліку основних засобів на підприємстві, спеціалізовані інтернет-ресурси, фінансова звітність Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва Національної академії аграрних наук України Дніпровського району Дніпропетровської області**4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)**Вступ. Теоретичні основи обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства. Практичні аспекти обліку основних засобів на підприємстві. Удосконалення аналітичних аспектів управління основними засобами підприємства. Висновки.**5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)**
Основні елементи системи управління основними засобами на підприємстві. Актуальні підходи для формування системи управління основними засобами підприємства. Функціональна роль обліку та аналізу в управлінні основними засобами. Нормативна регламентація обліково - аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства. Наявність земельних ресурсів в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України. Структура видатків бюджету Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України. Динаміка публічних тендерних закупівель Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України. Динаміка показників

результативності діяльності Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України. Організаційні аспекти обліку Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України. Узагальнена схема обліку основних засобів в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України. Динаміка вибуття та надходження основних засобів в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України. Динаміка показників руху та функціонального стану основних засобів Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні основи обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства	Березень - квітень - травень 2025р.	
2.	Організаційно - економічна характеристика досліджуваного підприємства	Травень - червень 2025р.	
3.	Практичні аспекти обліку основних засобів на підприємстві	Липень - серпень 2025р.	
4.	Удосконалення аналітичних аспектів управління основними засобами підприємства	Вересень - жовтень 2025р.	
5.	Вступ	Листопад 2025р.	
6.	Висновки	Листопад 2025р.	
7.	Оформлення роботи	Грудень 2025р.	

Здобувач _____
(підпис)

Едуард КВІТНИЦЬКИЙ _____
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Галина ПАВЛОВА _____
(прізвище та ініціали)

Зміст

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Економічна сутність та зміст управління основними засобами підприємства	11
1.2. Облік та аналіз як інструментарій управління основними засобами	17
1.3. Нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства	21
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	26
2.1. Організаційно - економічна характеристика досліджуваного підприємства	26
2.2. Організація облікової роботи в досліджуваному підприємстві	35
2.3. Стан обліку основних засобів на підприємстві	38
2.4. Удосконалення облікових аспектів управління основними засобами на підприємстві	42
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНИХ АСПЕКТІВ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА	50
3.1. Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві	50

3.2. Аналітично-інформаційні системи управління основними засобами на підприємстві	56
3.3. Шляхи оптимізації системи управління основними засобами на підприємстві	61
Висновки до розділу 3	67
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення обліково-аналітичних аспектів управління основними засобами підприємства»

Кваліфікаційна робота містить: 80 с., 12 рис., 8 табл., 55 літературних джерел.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є процес управління основними засобами підприємства та система їх обліково-аналітичного забезпечення.

Предметом кваліфікаційного дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних підходів до удосконалення обліку, аналізу та контролю основних засобів у контексті підвищення ефективності управління ними.

Мета кваліфікаційного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних підходів і розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліково-аналітичних аспектів управління основними засобами підприємства з метою підвищення ефективності їх використання та забезпечення достовірності управлінської інформації.

Методи дослідження – метод аналізу та синтезу, порівняльний метод, економіко-статистичні методи, метод групування, абстрактно-логічний метод.

Розкрито економічну сутність та зміст управління основними засобами підприємства; досліджено облік та аналіз як інструментарій управління основними засобами; проаналізовано нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства. Надано організаційно - економічну характеристику досліджуваного підприємства; досліджено організацію облікової роботи в досліджуваному підприємстві; оцінено стан обліку основних засобів на підприємстві; обґрунтовано напрями удосконалення облікових аспектів управління основними засобами на підприємстві. Проаналізовано ефективність використання основних засобів на підприємстві; досліджено аналітично-інформаційні системи управління основними засобами на підприємстві; запропоновано шляхи оптимізації системи управління основними засобами на підприємстві.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ОБЛІК, АНАЛІЗ, УДОСКОНАЛЕННЯ, ОСНОВНІ ЗАСОБИ, УПРАВЛІННЯ, ПІДПРИЄМСТВО

ABSTRACT

Topic: "Improvement of accounting and analytical aspects of the management of fixed assets of the enterprise"

The qualification work contains: 80 p., 12 fig., 8 tables, 55 literary sources.

The object of the qualification research is the process of managing fixed assets of the enterprise and the system of their accounting and analytical support.

The subject of the qualification research is a set of theoretical, methodological and practical approaches to improving accounting, analysis and control of fixed assets in the context of increasing the efficiency of their management.

The purpose of the qualification work is to substantiate theoretical approaches and develop practical recommendations for improving the accounting and analytical aspects of managing fixed assets of the enterprise to increase the efficiency of their use and ensure the reliability of management information.

Research methods - method of analysis and synthesis, comparative method, economic and statistical methods, grouping method, abstract-logical method.

The economic essence and content of managing fixed assets of the enterprise are revealed; accounting and analysis as a tool for managing fixed assets are studied; regulatory and legal regulation of accounting and analytical support for managing fixed assets of an enterprise is analyzed. The organizational and economic characteristics of the studied enterprise are provided; the organization of accounting work in the studied enterprise is studied; the state of accounting for fixed assets at the enterprise is assessed; directions for improving the accounting aspects of managing fixed assets at the enterprise are substantiated. The efficiency of using fixed assets at the enterprise is analyzed; analytical and information systems for managing fixed assets at the enterprise are studied; ways of optimizing the system for managing fixed assets at the enterprise are proposed.

KEYWORDS

ACCOUNTING, ANALYSIS, IMPROVEMENT, FIXED ASSETS, MANAGEMENT, ENTERPRISE

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження, спрямованого на удосконалення обліково-аналітичних аспектів управління основними засобами підприємства, зумовлена зростаючою роллю матеріально-технічної бази у забезпеченні конкурентоспроможності бізнесу. В умовах динамічного ринкового середовища підприємства потребують достовірної, своєчасної та аналітично цінної інформації про стан, рух і ефективність використання основних засобів, що підсилює значення якісного обліку. Недостатня точність або фрагментарність даних ускладнює прийняття управлінських рішень і може призвести до фінансових втрат.

Постійні зміни нормативно-правової бази обліку та вимоги до прозорості фінансової звітності стимулюють перегляд традиційних методів обліку й аналітики. Крім того, поступ цифровізації бізнес-процесів відкриває нові можливості для оптимізації облікових процедур і підвищення оперативності аналізу. Раціональне управління основними засобами є критично важливим для підвищення продуктивності, мінімізації витрат та ефективного планування інвестицій. Недосконалість підходів до обліку може спотворювати економічні показники та ускладнювати оцінку реального потенціалу підприємства. Тому виникає потреба у поглибленому вивченні сучасних методів оцінки, аналізу та контролю стану основних засобів.

Важливим є також врахування морального та фізичного зносу, що впливає на формування амортизаційної політики і фінансовий результат. Своєчасне оновлення інформації про технічний стан активів підсилює ефективність планування ремонтів та модернізації. Удосконалення аналітичних інструментів дозволяє більш обґрунтовано оцінювати ефективність використання основних засобів і визначати напрями підвищення їх віддачі. Отже, дослідження даної теми є необхідним для формування дієвої системи управління ресурсами підприємства та забезпечення його сталого розвитку.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних підходів і розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліково-аналітичних аспектів управління основними засобами підприємства з метою підвищення ефективності їх використання та забезпечення достовірності управлінської інформації.

Для досягнення поставленої мети передбачається виконання таких завдань дослідження:

- розкрити економічну сутність та зміст управління основними засобами підприємства;
- дослідити облік та аналіз як інструментарій управління основними засобами;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства;
- надати організаційно - економічну характеристику досліджуваного підприємства:
- дослідити організацію облікової роботи в досліджуваному підприємстві;
- оцінити стан обліку основних засобів на підприємстві;
- обґрунтувати напрями удосконалення облікових аспектів управління основними засобами на підприємстві;
- проаналізувати ефективність використання основних засобів на підприємстві;
- дослідити аналітично-інформаційні системи управління основними засобами на підприємстві;
- запропонувати шляхи оптимізації системи управління основними засобами на підприємстві.

Об'єкт дослідження – процес управління основними засобами підприємства та система їх обліково-аналітичного забезпечення.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і практичних підходів до удосконалення обліку, аналізу та контролю основних засобів у контексті підвищення ефективності управління ними.

Методи дослідження. Методи дослідження застосовано з урахуванням специфіки теми та поставлених завдань. Метод аналізу та синтезу використано для узагальнення наукових підходів і формування цілісного бачення проблеми. Порівняльний метод дав змогу зіставити методичні аспекти обліку основних засобів та визначити проблемні аспекти. Економіко-статистичні методи застосовано для оцінки динаміки, структури та ефективності використання основних засобів. Метод групування використано для впорядкування показників і виділення ключових тенденцій. Абстрактно-логічний метод забезпечив теоретичне узагальнення результатів і формування пропозицій щодо удосконалення обліково-аналітичних аспектів управління.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в удосконаленні теоретико-методичних підходів до обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства:

удосконалено:

- організаційний підхід до аналітичного обліку основних засобів дослідної станції шляхом запровадження деталізованої класифікації об'єктів за функціональними напрямками та розроблення відомості аналітичного обліку їх використання. Це дозволяє точніше розподіляти амортизаційні витрати, визначати реальну собівартість наукових робіт і приймати обґрунтовані рішення щодо модернізації, оновлення або списання техніки;

- організаційно-методичне забезпечення аналітики основних засобів шляхом розробки інтегрованого дашборду «Ефективність використання основних засобів», який базується на даних управлінської відомості. Це дозволяє комплексно оцінювати продуктивність і завантаження обладнання, оперативно виявляти малоефективні активи, а також обґрунтовано приймати рішення щодо їх ремонту або модернізації, забезпечуючи наочність

показників, автоматичне оновлення даних та підвищення рентабельності проектів;

набуло подальшого розвитку:

- системний підхід до управління основними засобами шляхом розробки інтегрованого алгоритму на основі обліково-аналітичного інструментарію, який поєднує управлінську відомість, дашборд та економіко-математичну модель прийняття рішень. Це дозволяє системно оцінювати технічний стан та ефективність активів, прогнозувати витрати на ремонт або заміну, оперативно приймати економічно обґрунтовані управлінські рішення та підвищувати ефективність використання ресурсів підприємства.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Окремі результати дослідження було представлено у вигляді доповіді на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Фінансово-економічні механізми розвитку підприємництва: теоретичний та практичний аспекти» (м. Дніпро, УДУНТ, 27 листопада 2025 р.).

Публікації. Окремі результати дослідження було опубліковано у 2 наукових працях: 1 науковій статті у фаховому науковому журналі у співавторстві та 1 тезі доповідей на науково-практичній конференції.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 55 найменувань. Загальний обсяг роботи складає 80 сторінку комп'ютерного тексту, робота містить 8 таблиць та 12 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та зміст управління основними засобами підприємства

Основні засоби є фундаментальною складовою виробничого потенціалу підприємства, адже саме вони формують матеріальну основу створення продукції, виконання робіт чи надання послуг. До їхнього складу входять будівлі, споруди, машини, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні активи, що беруть участь у виробничому процесі протягом тривалого часу та поступово переносять свою вартість на створений продукт. Економічна природа основних засобів визначає їхню ключову роль у забезпеченні стабільності господарських процесів, технологічної безперервності та конкурентоспроможності підприємства, а отже – і необхідність ефективного управління ними.

Підтвердженням важливості основних засобів у формуванні виробничого потенціалу є позиції дослідників, які підкреслюють їх визначальний вплив на діяльність суб'єктів господарювання. Так, на думку Бойко Р. В., Воронка Р. М. та Редченко К. І., «основні засоби - це основа матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання» [1]. Подібний підхід простежується і в роботах Лопатовської О., Нікольчук Ю. та Бондарук С., які зазначають, що «основні засоби, які виступають матеріально-технічною базою будь-якого виробництва, є фундаментом розвитку та удосконалення діяльності підприємств» [26]. Чередніченко Ю. В. та Штулер Г. Г. також підкреслюють ключове значення цих активів, зазначаючи, що «наявність на підприємстві основних засобів є важливою умовою його функціонування. Основні засоби утворюють виробничо-технічну базу і визначають виробничу

потужність кожного підприємства» [51]. Така єдність наукових підходів свідчить про незаперечну роль основних засобів у забезпеченні ефективної діяльності підприємства, що, своєю чергою, обумовлює необхідність їх раціонального управління.

У контексті сучасних економічних умов важливість управління основними засобами набуває особливої актуальності, що зумовлено їхнім прямим впливом на ефективність виробничих процесів і фінансові результати діяльності підприємства. Як зазначають Гороховець Ю. А., Гринь В. П., Пушкарь І. В. та Кльоц А. К., «бізнес інвестує значні кошти в придбання виробничих фондів, і якісне управління цими активами є необхідним для максимізації прибутків від інвестицій і оптимізації ефективності діяльності підприємства» [12]. Вчені наголошують, що «в сучасних умовах функціонування вітчизняних підприємств особливої уваги потребують основні засоби, тому пошук способів ефективного управління ними на сьогоднішній день є актуальним» [12].

Інші дослідники також підкреслюють важливість ефективного використання та відтворення основних засобів. Так, Циган Р. М., Бондаренко І. В. та Зеленська В. В. акцентують, що «в сучасних умовах важливим є вміння обрати правильний підхід до процесу відтворення, оскільки основні засоби, які знаходяться на балансі підприємства, потребують максимально ефективного використання», [50] адже «їх раціональне використання має істотний вплив на обсяги виготовлення продукції та діяльність підприємства загалом» [50]. У свою чергу, Лопатовська О., Нікольчук Ю. та Бондарук С. наголошують, що «наявність у підприємства достатньої кількості необхідних основних засобів, при умові їх максимально ефективного використання, свідчить про організацію діяльності підприємства на високому рівні та ефективне функціонування» [26].

Проблематика оновлення основних засобів також посідає важливе місце в управлінській діяльності підприємства. Як зазначають Войцеховська Ю. та Ємельянов О., «реалізація заходів з оновлення основних засобів

підприємств потребує попереднього оцінювання потенціалу такого оновлення, що дасть змогу розробити ефективний механізм управління цим потенціалом» [10]. Саме виважена політика відтворення та модернізації забезпечує підприємству технічну готовність до виконання виробничих завдань і збереження конкурентних переваг. У цьому контексті слушною є позиція В. В. Покиньчереда, який стверджує, що «одним із основних напрямів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств є оптимізація управління процесами формування, використання та відтворення основних засобів» [41].

Разом із тим, відсутність ефективної системи управління основними засобами може призводити до суттєвих дисфункцій. На це звертають увагу Кравченко М. В. і Дроздова Ю. А., зазначаючи, що ««недооцінка важливості впровадження концепту управління обліком основних засобів протягом тривалого періоду призвело до загострення низки аспектів» [23], зокрема, «відсутності факту своєчасного впровадження нових наукових технологій, неоптимального накопичення морального та фізичного зносу основних засобів та відсутності значимих ресурсів та дієвих мотивів вирішення цієї проблеми» [23].

Таким чином, численні наукові підходи узгоджено свідчать про критичне значення належної організації управління основними засобами, що включає забезпечення їх ефективного використання, своєчасного відтворення, оновлення та модернізації. Управління основними засобами можна визначити як цілеспрямовану діяльність щодо формування, раціонального використання та відтворення виробничо-технічного потенціалу підприємства, що базується на системі організаційних, економічних та аналітичних заходів. Воно охоплює сукупність процесів, спрямованих на забезпечення оптимальної структури та кількості основних засобів, підтримання їх у належному технічному стані, забезпечення своєчасного оновлення та підвищення їхнього рівня використання. Ефективність системи управління визначає можливість підприємства

забезпечувати необхідні обсяги виробництва, своєчасно реагувати на зміни попиту, упроваджувати нові технології та підтримувати конкурентні позиції на ринку. Основні елементи системи управління основними засобами на підприємстві узагальнено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Основні елементи системи управління основними засобами на підприємстві

Сутність управління основними засобами насамперед полягає в тому, щоб сформувати таку структуру активів, яка найкраще відповідатиме стратегічним цілям підприємства. На етапі планування вирішуються питання щодо необхідності придбання нових засобів, модернізації наявних чи вибуття застарілого обладнання. Вибір джерел фінансування, оцінювання економічної доцільності капітальних інвестицій, аналіз техніко-економічних показників нового обладнання – усе це формує основу стратегічного управління основними засобами. Важливо враховувати, що технічний розвиток підприємства неможливий без системного оновлення активів, оскільки моральне та фізичне старіння устаткування знижує продуктивність

виробництва, збільшує витрати на ремонт та обслуговування, а отже, негативно впливає на фінансові результати.

Зміст управління основними засобами також включає організацію контролю за їхнім станом, правильністю експлуатації та збереженням. Ефективність функціонування основних засобів значною мірою залежить від технічного обслуговування, своєчасного ремонту, дотримання інструкцій з експлуатації. Неналежний контроль часто спричиняє простої, підвищений знос, аварії та невиправдані фінансові витрати. Тому система управління основними засобами має передбачати регулярний моніторинг технічного стану, аналіз причин браку чи надмірних витрат, оптимізацію графіків ремонтів та модернізацій.

Вважаємо доцільною думкою Мостенської Т. Г., Ковтун О. А., що «розмір підприємства, повноваження менеджера, фаза життєвого циклу підприємства та продукту, що пропонується ринку, сфера діяльності підприємства тощо» [32] впливає на формування системи управління основними засобами на підприємстві. Вибір оптимального підходу до формування системи управління основними засобами має ключове значення для забезпечення стабільності та розвитку підприємства, оскільки саме від ефективності управлінських рішень залежить рівень використання виробничого потенціалу. Раціонально побудована система управління дає змогу своєчасно оновлювати техніко-технологічну базу, попереджати надмірне нагромадження морально та фізично зношених активів і забезпечувати відповідність структури основних засобів стратегічним потребам підприємства.

В умовах динамічних ринкових змін правильний підхід до управління дозволяє підприємству адаптуватися до нових технологій, оптимізувати інвестиційні рішення та підвищувати продуктивність праці. Наявність чітко визначених процедур планування, контролю й аналізу використання основних засобів створює передумови для підвищення ефективності виробничих процесів і зменшення витрат. Водночас оптимальна система

управління сприяє раціональному використанню ресурсів, зниженню ризиків простоїв і поломок, що напряду впливає на фінансові результати діяльності підприємства. Правильно обраний підхід також забезпечує прозорість облікових даних, що є основою для прийняття обґрунтованих рішень щодо модернізації чи заміни активів. Усе це підкреслює, що формування ефективної системи управління основними засобами є важливим стратегічним завданням, від якого залежить конкурентоспроможність та довгострокова стійкість підприємства. Актуальні підходи для формування системи управління основними засобами підприємства наведено на рис. 1.2.

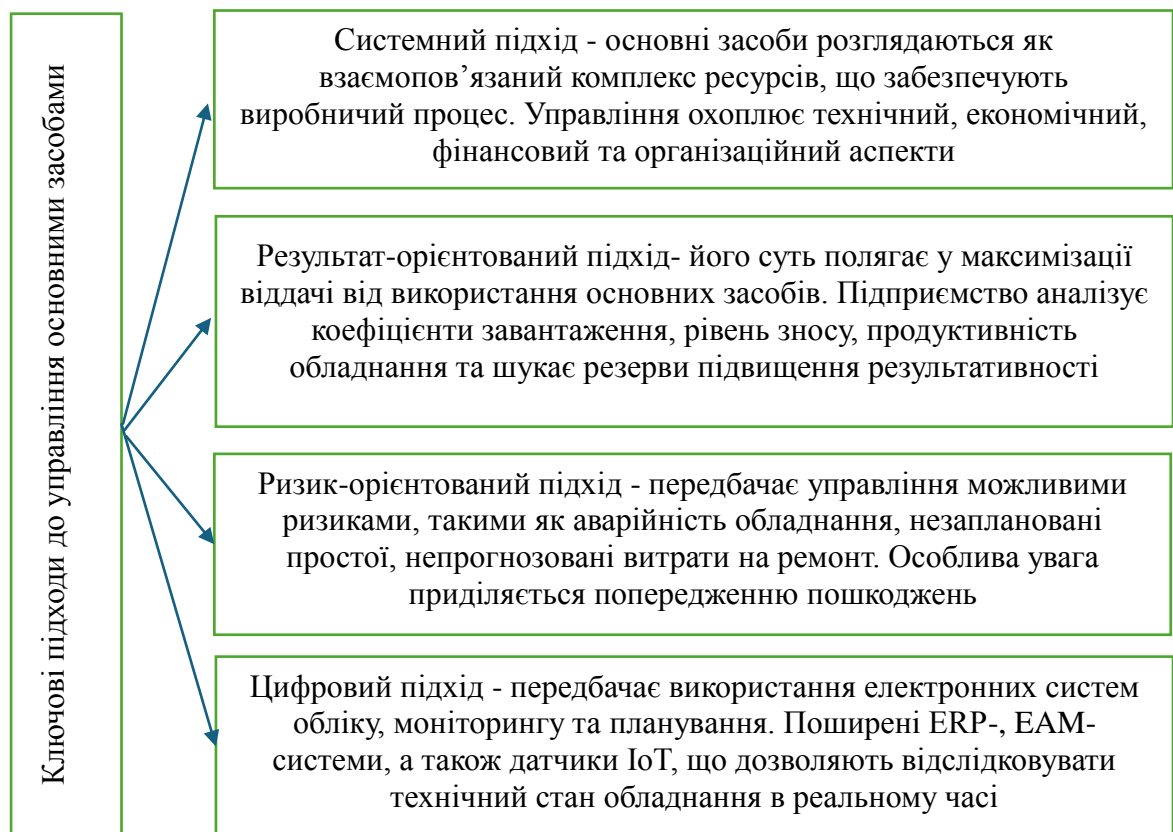

Рис. 1.2. Актуальні підходи для формування системи управління основними засобами підприємства

Таким чином, зміст управління основними засобами не зводиться лише до технічних або організаційних заходів. Це багатокomпонентний процес, який поєднує стратегічне планування, оптимізацію структури активів,

технічний контроль, економічний аналіз і прийняття рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання засобів праці. Ефективне управління дозволяє забезпечити безперервність виробничих процесів, знизити витрати, підвищити продуктивність праці та сприяти реалізації стратегічних цілей підприємства. В умовах сучасного ринку, де темпи технологічного розвитку є високими, а конкуренція – значною, управління основними засобами набуває особливого значення як чинник забезпечення сталого розвитку та конкурентоспроможності підприємства.

1.2. Облік та аналіз як інструментарій управління основними засобами

Облік та аналіз основних засобів виступають ключовими елементами системи управління матеріально-технічною базою підприємства, адже саме вони формують інформаційне підґрунтя для обґрунтованого прийняття рішень щодо їх використання, оновлення та відтворення. Ефективність управління значною мірою залежить від того, наскільки повними, точними та своєчасними є дані про технічний стан активів, їх вартісні характеристики, рівень зносу, структуру та ступінь завантаженості. Без наявності такої інформації неможливо сформулювати реалістичну стратегію розвитку, оцінити доцільність капітальних інвестицій чи спрогнозувати вплив зміни технічного забезпечення на виробничі результати. Саме тому облік та аналіз розглядаються як невід’ємний інструментарій, що забезпечує системний, науково обґрунтований підхід до управління основними засобами.

Управління основними засобами нерозривно пов’язане з інформаційним забезпеченням. Підприємству необхідна достовірна та своєчасна інформація щодо кількісних і якісних характеристик основних засобів, їхнього технічного стану, вартості, ступеня зносу, ефективності використання. Саме тому обліково-аналітична інформація є базою для прийняття управлінських рішень у цій сфері. Покиньючереда В. В. слушно

зазначає, що «повна, адекватна та достовірна інформація про наявність та рух основних засобів, їх технічний стан, витрати на формування й відтворення, інтенсивність та ефективність використання» [41] необхідна як «дані, на основі яких мають обґрунтовуватися стратегії та прийматися оперативні рішення у сфері управління основними засобами підприємств» [41]. На його думку, таку інформацію формує не лише система бухгалтерського обліку, а й економічний аналіз, який виконує важливу функцію інформаційного доповнення.

Пчелинська Г. підкреслює, що «ефективне управління основними засобами підприємства потребує налагодженої системи обліково-аналітичного забезпечення, здатної своєчасно формувати корисну, якісну інформацію з метою прийняття рішення щодо покращення результативності діяльності» [44]. У цьому контексті є показовою думка Кравченко М. В. та Дроздової Ю. А., які зауважують, що «недооцінка важливості впровадження концепту управління обліком основних засобів протягом тривалого періоду призвело до загострення низки аспектів» [23], зокрема, «відсутності факту своєчасного впровадження нових наукових технологій, неоптимального накопичення морального та фізичного зносу основних засобів та відсутності значимих ресурсів та дієвих мотивів вирішення цієї проблеми» [23]. Це свідчить про те, що облікова система має не лише відображати стан активів, а й бути інструментом стимулювання їх оновлення та раціонального використання.

Бухгалтерський облік забезпечує фіксацію та систематизацію даних про рух і стан основних засобів, оцінювання їхньої вартості, нарахування амортизації та відображення операцій з модернізації, ремонту чи ліквідації. Аналітичні процедури дають можливість порівнювати фактичні показники з плановими, визначати рівень завантаження обладнання, виявляти резерви підвищення продуктивності та економічної віддачі основних засобів.

На думку Маланкевича В. та Чубая В., «для того, щоб виявити недоліки внутрішнього контролю за основними засобами і краще зрозуміти причини

відповідних відхилень, на підприємстві здійснюють аналіз операцій з основними засобами» [29]. Дослідники наголошують, що «метою аналізу основних засобів є визначення рівня забезпеченості підприємства основними засобами при найбільш інтенсивному їх використанні або визначення потреби у відновленні чи розширенні виробничого потенціалу» [29]. Пчелинська Г. також підкреслює, що «формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності управління основними засобами підприємства потребує вибір та обґрунтування системи взаємопов'язаних показників» [44]. Такий підхід підтверджує, що аналіз основних засобів є важливим інструментом для виявлення внутрішніх резервів підвищення ефективності.

Роль бухгалтерського обліку в управлінні основними засобами полягає насамперед у тому, що він забезпечує формування повної та структурованої інформаційної бази про всі операції, пов'язані з цими активами. На основі даних обліку визначається початкова, залишкова, ліквідаційна вартість та сума нарахованого зносу, що є основою для оцінювання технічного стану та економічної доцільності подальшої експлуатації або оновлення тих чи інших об'єктів. Крім того, облік містить інформацію про джерела фінансування придбання основних засобів, що дає змогу оцінити навантаження на фінансові ресурси підприємства та ефективність використання інвестиційного капіталу. Використання даних бухгалтерського обліку забезпечує можливість здійснення порівняльного аналізу між різними групами активів, оцінки їхнього впливу на собівартість виробництва та рентабельність продукції.

Аналітична складова управління основними засобами передбачає використання різноманітних методів і показників, що відображають не лише наявність та структуру виробничих активів, а й характер їх експлуатації та економічну віддачу. Аналіз дозволяє оцінити технічний рівень виробництва, ступінь оновлення чи зношення обладнання, тенденції розвитку основних засобів, відповідність їх кількості й потужності потребам виробничого

процесу. Він спрямований на виявлення причин простоїв, надмірних витрат на ремонт або низького рівня завантаження окремих об'єктів. Саме аналітичні результати дозволяють визначити, які групи активів потребують модернізації, які доцільно вивести з експлуатації, а які – переоснастити чи замінити. На основі таких даних менеджмент може ухвалювати рішення щодо оптимізації виробничих процесів, змін у структурі основних засобів, перегляду графіків завантаження обладнання чи інвестицій у його модернізацію.

Поєднання обліку та аналізу створює цілісну інформаційну систему, що забезпечує формування ефективної політики управління основними засобами. Облік відображає фактичний стан активів, тоді як аналіз забезпечує інтерпретацію цих даних і перетворює їх на практичні висновки для управління (рис. 1.3).

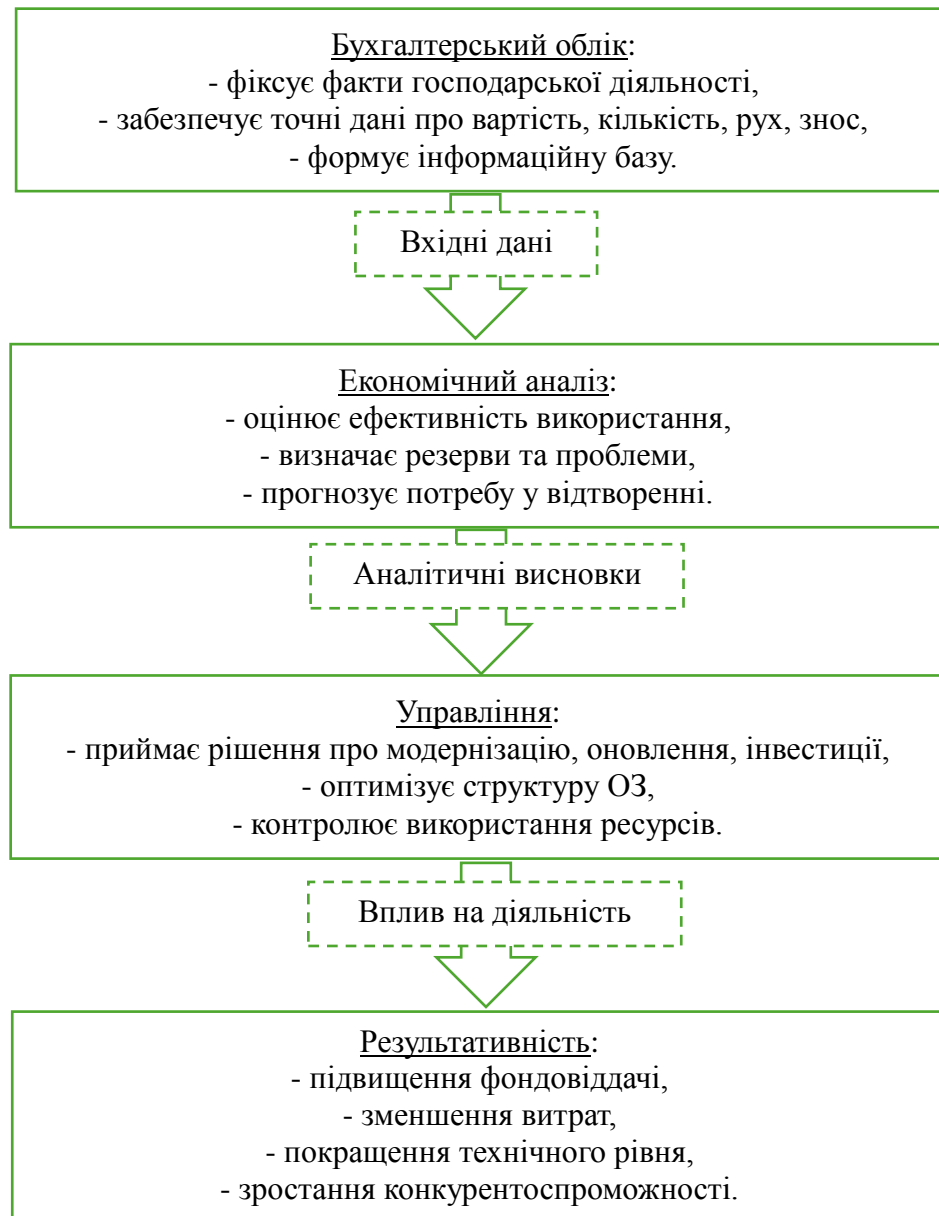

Рис. 1.3. Функціональна роль обліку та аналізу в управлінні основними засобами

Завдяки такій взаємодії підприємство може визначити оптимальні обсяги капітальних вкладень, встановити пріоритети розвитку, розробити механізм технічного оновлення та підвищити ефективність використання вже наявних ресурсів. Крім того, аналітична інформація сприяє виявленню внутрішніх резервів підвищення продуктивності, що є особливо важливим в умовах обмежених інвестиційних можливостей і посилення ринкової конкуренції. Саме обліково-аналітичне забезпечення формує системний

інформаційний простір, необхідний для ефективного управління основними засобами.

Таким чином, облік і аналіз виступають взаємопов'язаними елементами системи управління основними засобами, що забезпечують науково обгрунтоване прийняття рішень щодо їх формування, використання та відтворення. Ефективне управління неможливе без повної, достовірної та оперативної інформації, а також без аналітичної оцінки стану й перспектив розвитку основних засобів. Саме використання обліково-аналітичного інструментарію дозволяє підприємству не лише підтримувати належний технічний рівень виробництва, а й забезпечувати економічну стабільність та конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліково - аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства

Нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства відіграє фундаментальну роль у формуванні єдиних підходів до ведення обліку, аналізу та контролю за рухом і станом виробничих активів. Його значення полягає в тому, що встановлені державою правила і стандарти створюють правову основу для забезпечення достовірності, повноти та своєчасності інформації, яка є критичною для ухвалення ефективних управлінських рішень. Відсутність чітких нормативних вимог або їх невиконання може призводити до спотворення даних про основні засоби, некоректного визначення амортизації, неправомірного оцінювання активів і, як наслідок, до зниження ефективності управління підприємством.

В Україні нормативно-правова база в цій сфері формується як комплекс законів, підзаконних актів, положень, інструкцій та стандартів бухгалтерського обліку, що регламентують порядок обліку та відображення

основних засобів у фінансовій і управлінській звітності. Найважливішими є законодавчі акти, які визначають загальні принципи бухгалтерського обліку, вимоги до ведення первинної документації, оцінки, нарахування амортизації та обліку ремонтів і модернізацій. Крім того, існують стандарти бухгалтерського обліку, які встановлюють єдині підходи до класифікації основних засобів, методів їх оцінки та обліку змін вартості, що дозволяє забезпечити порівнянність і прозорість облікових даних.

Законодавство не лише регламентує технічні аспекти обліку, але й визначає роль обліку як інформаційної бази для управління підприємством. Важливо, що нормативні акти підкреслюють необхідність ведення обліку не лише для фінансової звітності, а й для внутрішніх потреб управління, що включає планування, контроль, аналіз ефективності використання основних засобів та прийняття стратегічних рішень. Такий підхід забезпечує інтеграцію бухгалтерського обліку з аналітичними процедурами, формуючи цілісну систему обліково-аналітичного забезпечення управління (таблиця 1.1).

Особливу увагу нормативно-правові акти приділяють питанням оцінки основних засобів, визначення їх первісної та ліквідаційної вартості, порядку нарахування амортизації і обліку витрат на модернізацію. Законодавство встановлює, що методи оцінки і нарахування амортизації повинні забезпечувати реалістичне відображення фактичного зносу активів і їх економічної цінності, що є критично важливим для прийняття рішень щодо оновлення, списання або оптимізації структури основних засобів. При цьому нормативні вимоги також визначають обов'язковість регулярного інвентарного обліку, що дозволяє контролювати наявність, стан та правильність обліку активів, запобігати їхньому втраті або нецільовому використанню.

Таблиця 1.1

Нормативна регламентація обліково - аналітичного забезпечення
управління основними засобами підприємства

Нормативний акт	Суть регламентації	Вплив на систему управління основними засобами
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Визначає загальні принципи бухгалтерського обліку, ведення облікових регістрів, вимоги до фінансової звітності	Забезпечує правову основу для достовірного обліку та контролю основних засобів, формує інформаційну базу для управлінських рішень
Податковий кодекс України	Встановлює правила обліку амортизації та витрат, порядок оподаткування активів	Впливає на фінансово-економічне планування, прийняття рішень щодо відновлення та оптимізації основних засобів
НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Визначає структуру та зміст фінансової звітності, принципи оцінки активів	Забезпечує уніфіковане відображення основних засобів, що дозволяє порівнювати фактичні та планові показники, оцінювати ефективність використання
НПСБО 7 «Основні засоби»	Регламентує класифікацію, первісну та залишкову оцінку, амортизацію, облік модернізацій, ремонту та вибуття	Формує детальну інформаційну основу для прийняття рішень щодо оновлення, модернізації та списання основних засобів
Методичні рекомендації з обліку основних засобів: Наказ МФУ №561	Визначають методiku обліку та оцінки основних засобів, порядок інвентаризації, нарахування амортизації	Забезпечують правильне відображення технічного стану, руху та зносу активів, що є основою для аналітичних розрахунків та планування
Наказ про облікову політику підприємства	Формує внутрішні правила обліку, порядок оцінки, нарахування амортизації та ведення регістрів	Дає змогу адаптувати облік до конкретних умов підприємства та забезпечує оперативну управлінську інформацію
Внутрішні розпорядчі документи про аналітично-управлінську звітність	Встановлюють порядок формування аналітичних звітів, ключові показники, періодичність і відповідальних	Забезпечують керівництво актуальною аналітичною інформацією для прийняття оперативних і стратегічних рішень щодо використання та відтворення основних засобів

Не менш важливим аспектом є регулювання внутрішнього контролю та аудиту. Законодавство встановлює загальні принципи організації контролю за рухом і збереженням основних засобів, а також визначає вимоги до системи внутрішнього аудиту і документального підтвердження операцій. Це забезпечує не лише достовірність облікових даних, але й надає можливість виявляти відхилення та проблемні місця у використанні основних засобів,

своєчасно приймати управлінські рішення та оптимізувати витрати підприємства.

Важливим напрямом нормативного регулювання є також стандарти звітності, які визначають порядок формування фінансової та управлінської інформації щодо основних засобів. Згідно зі стандартами, підприємство зобов'язане систематично надавати дані про структуру, залишкову вартість, амортизацію та інші ключові характеристики активів, що дозволяє забезпечити прозорість фінансової звітності та формує надійну базу для стратегічного управління. Регламентація таких процедур створює єдині підходи до формування аналітичних показників, що є необхідною умовою порівнянності даних і обґрунтованого прийняття рішень на рівні керівництва підприємства.

Отже, нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства є комплексним і багаторівневим процесом, що поєднує законодавчі вимоги, стандарти бухгалтерського обліку, методичні рекомендації та правила внутрішнього контролю. Воно забезпечує формування достовірної інформації, інтеграцію обліку та аналізу, контроль за станом і рухом основних засобів, що, у свою чергу, створює умови для ефективного управління активами, оптимізації витрат, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності підприємства. Виконання вимог нормативно-правових актів є не лише обов'язковою умовою ведення законної діяльності, але й невід'ємною складовою сучасної системи управління основними засобами, яка спрямована на забезпечення сталого розвитку підприємства та підвищення ефективності його фінансово-господарської діяльності.

Висновки до розділу 1

Численні наукові підходи узгоджено свідчать про критичне значення належної організації управління основними засобами, що включає забезпечення їх ефективного використання, своєчасного відтворення, оновлення та модернізації. Управління основними засобами можна визначити як цілеспрямовану діяльність щодо формування, раціонального використання та відтворення виробничо-технічного потенціалу підприємства, що базується на системі організаційних, економічних та аналітичних заходів. Воно охоплює сукупність процесів, спрямованих на забезпечення оптимальної структури та кількості основних засобів, підтримання їх у належному технічному стані, забезпечення своєчасного оновлення та підвищення їхнього рівня використання.

Облік і аналіз виступають взаємопов'язаними елементами системи управління основними засобами, що забезпечують науково обґрунтоване прийняття рішень щодо їх формування, використання та відтворення. Ефективне управління неможливе без повної, достовірної та оперативної інформації, а також без аналітичної оцінки стану й перспектив розвитку основних засобів. Саме використання обліково-аналітичного інструментарію дозволяє підприємству не лише підтримувати належний технічний рівень виробництва, а й забезпечувати економічну стабільність та конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі

Нормативно-правове регулювання обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства є комплексним і багаторівневим процесом, що поєднує законодавчі вимоги, стандарти бухгалтерського обліку, методичні рекомендації та правила внутрішнього контролю. Воно забезпечує формування достовірної інформації, інтеграцію обліку та аналізу, контроль за станом і рухом основних засобів, що, у свою чергу, створює умови для ефективного управління активами, оптимізації витрат, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності підприємства.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Організаційно - економічна характеристика досліджуваного підприємства

Дніпропетровська дослідна станція Інституту овочівництва і баштанництва НААН України функціонує як науково-дослідна установа з 2003 року та зосереджена на вдосконаленні технологій вирощування овочевих, баштанних і кормових культур, а також на створенні нових сортів і гібридів, пристосованих до ґрунтово-кліматичних умов степової зони. Її діяльність охоплює повний цикл наукових робіт – від фундаментальних досліджень фізіології та селекційного процесу до виробничих випробувань і впровадження результатів у сільськогосподарську практику регіону. Офіційна адреса розташування - в Дніпровському районі Дніпропетровської області, у селі Олександрівка, що зумовлює чітку прив'язку до природно-кліматичних умов степової зони, де й зосереджена її основна виробничо-дослідна база. Керівництво установою здійснюється директором, призначеним НААН, що підкреслює її підпорядкованість загальнодержавній системі аграрної науки.

Ключовим видом діяльності станції є проведення досліджень та експериментальних розробок у сфері природничих і технічних наук. Разом із цим у структурі робіт офіційно зазначені й прикладні напрями, пов'язані з рослинництвом: вирощування овочевих і баштанних культур, польових культур, а також діяльність у сфері насінництва та агротехнічного супроводу. Така комбінація наукових і виробничих функцій формує специфіку станції як установи подвійного профілю, яка поєднує фундаментальні дослідження з практичним впровадженням результатів у сільськогосподарське виробництво.

Структура станції вибудована навколо профільних наукових підрозділів, що відповідають за селекцію, генетику, агротехнології,

насінництво та захист рослин. Поряд із лабораторіями та дослідними ділянками функціонують виробничі підрозділи, які забезпечують апробацію нових сортів і технологій у реальних польових умовах. Така організація дозволяє поєднувати наукову роботу з практичним господарським використанням результатів.

Дослідна станція є важливою ланкою мережі селекційних і науково-виробничих центрів, орієнтованих на створення нових сортів і гібридів баштанних та овочевих культур, а також на вдосконалення технологій їх вирощування. Значну частину її діяльності становить виробництво оригінального, базового і сертифікованого насіння, що свідчить про наявність розвиненої матеріально-технічної інфраструктури для польових дослідів, апробації та насінницького процесу. Слід відзначити й консультативну функцію станції: вона забезпечує місцевих виробників методичними рекомендаціями щодо сортового добору, ресурсозбережних технологій і адаптованих систем вирощування культур у посушливих умовах степу.

Дослідна станція відіграє важливу роль як регіональний центр науково-методичного забезпечення виробників, поширюючи рекомендації щодо оптимальних технологій вирощування овочевих і баштанних культур, раціонального використання ресурсів та підвищення стійкості агросистем до стресових чинників. Завдяки цьому вона виступає посередником між наукою й аграрним виробництвом, сприяючи розвитку галузі в умовах Степу України. Отже, Дніпропетровську дослідну станцію Інституту овочівництва і баштанництва НААН України можна охарактеризувати як науково-виробничий центр, що поєднує селекційну роботу, дослідне рослинництво, насінництво та консультативно-методичну діяльність. Вона виконує важливу роль у забезпеченні аграрного регіону якісним насіннєвим матеріалом і сучасними агротехнологіями, а її організаційна структура зорієнтована на взаємодію між наукою, виробництвом та практичним впровадженням інновацій у галузі овочівництва й баштанництва.

Для Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України земельні ресурси є ключовою основою для проведення досліджень і виробничої діяльності. Від їхньої структури, динаміки та раціонального використання значною мірою залежить ефективність функціонування господарства. Проаналізуємо рівень забезпеченості земельними угіддями та зміни, що відбувалися протягом останніх років, за допомогою діаграми на рис. 2.1.

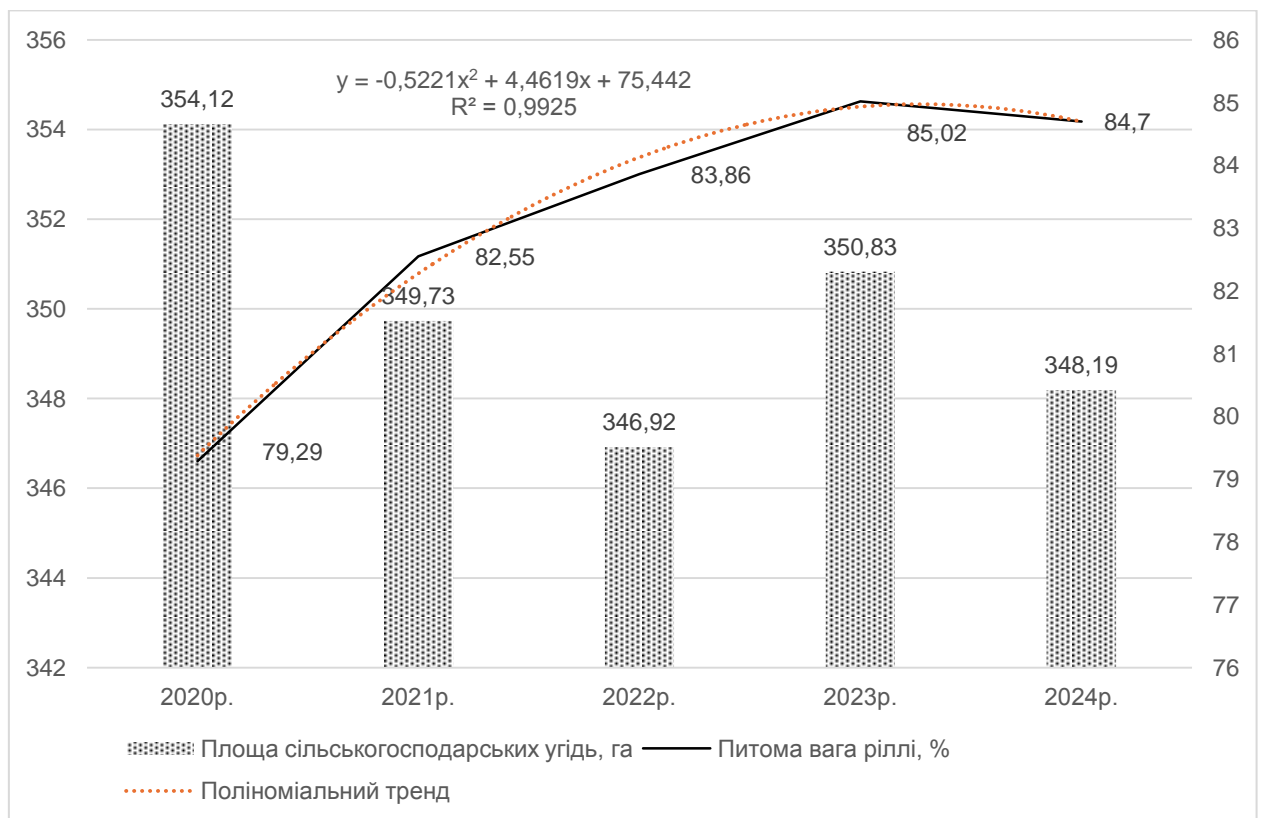

Рис. 2.1. Наявність земельних ресурсів в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України

Упродовж 2020–2024 років площа сільськогосподарських угідь демонструє незначну, але помітну тенденцію до скорочення, хоча в окремі роки відбуваються коливання. Порівняно з 2020 роком загальна площа зменшилася приблизно на 1,67%, що свідчить про загальну стабільність земельного фонду за умови невеликих втрат. Зниження площі може бути пов'язане з вилученням земель для несільськогосподарських потреб, змінами

у землекористуванні, природними факторами або уточненням облікових даних. Невелике зростання у 2023 році виглядає як тимчасове відновлення після скорочення попередніх років, але вже у 2024 році площа знову дещо зменшується.

На тлі загального скорочення угідь структура земель змінюється більш динамічно. Питома вага ріллі за п'ять років суттєво зростає — на майже 7%. Це означає, що частка інтенсивно використовуваних орних земель у структурі угідь збільшується, навіть попри загальне зменшення площі сільськогосподарських земель. Така тенденція може бути наслідком посилення орієнтації господарств на високопродуктивні культури, оптимізації землекористування, переорієнтації малопродуктивних угідь у рілля або зменшення площі інших категорій земель, що пропорційно підвищує частку орних земель.

Узагальнюючи, можна сказати, що дослідна станція зберігає майже незмінний загальний земельний потенціал, але робить його більш інтенсивним та продуктивно орієнтованим. Зростання частки ріллі на тлі скорочення загальної площі свідчить про підвищення навантаження на землі, що може забезпечити більші економічні результати, але водночас потребує більш уважного управління для запобігання деградації ґрунтів.

Дніпропетровська дослідна станція ІОБ НААН є державною науковою установою, яка фінансується за рахунок коштів загального фонду державного бюджету, що відображається у вигляді публічних фінансів і використаних бюджетних призначень. Бюджетні кошти, які виділяються через систему НААН, спрямовуються на утримання установи: оплату праці персоналу, нарахування ЄСВ, оплату комунальних послуг, утримання інфраструктури, забезпечення дослідних робіт, а також на інші поточні та капітальні видатки. Таке фінансування є основою функціонування державних дослідних станцій, оскільки їхня діяльність має суспільний характер і виконує важливі наукові функції, які не завжди можуть бути самоокупними. Структура видатків

бюджету Дніпропетровську дослідну станцію Інституту овочівництва і баштанництва НААН України наведена на рис. 2.2.

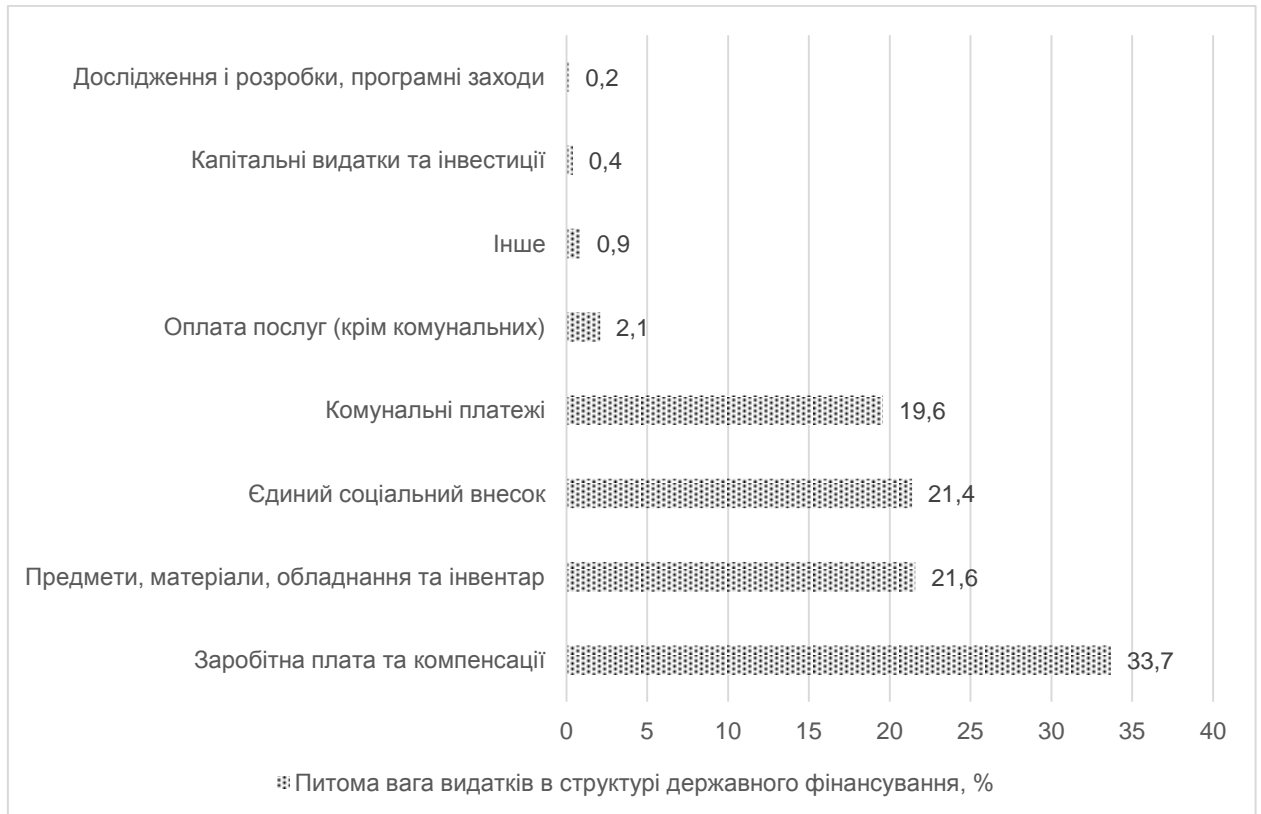

Рис. 2.2. Структура витратків бюджету Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України, 2025р.

Структура публічних фінансів за 2025 рік свідчить про домінування витрат, спрямованих на забезпечення основної діяльності установи, що характерно для організацій із високою часткою трудових ресурсів та значними потребами в обслуговуванні інфраструктури. Найбільша частка коштів припадає на оплату праці та пов'язані з нею компенсації, що формує третину всього бюджету та відображає трудомісткий характер роботи. Високі витрати на єдиний соціальний внесок логічно доповнюють тенденцію, оскільки вони прямо залежать від фонду оплати праці. Значною залишається частка витрат на матеріально-технічне забезпечення, що може пояснюватися потребами в підтриманні виробничих процесів, оновленні інвентарю та реагуванні на зношеність матеріальної бази.

Помітною є також вагома частка комунальних платежів, яка наближається до п'ятої частини бюджету. Це може бути результатом загального зростання тарифів, енергоємності об'єктів або необхідності підтримувати значні площі та технологічне обладнання. На цьому тлі витрати на послуги, капітальні інвестиції та дослідження виглядають мінімальними, що свідчить про переорієнтацію бюджету на поточне забезпечення діяльності та неможливість суттєво вкладати кошти у розвиток або модернізацію. Зменшена частка інвестицій може бути пов'язана з обмеженістю фінансових ресурсів або необхідністю покривати першочергові потреби, тоді як фінансування досліджень — найменша стаття бюджету — вказує на те, що інноваційний напрям залишається у залежності від зовнішніх джерел або додаткових програм. Таким чином, загальна модель витрат демонструє стабільність у поточному функціонуванні, але водночас виявляє ризики недостатнього фінансування розвитку та оновлення матеріально-технічної бази.

Для більш детального розуміння фінансової діяльності установи важливо розглянути динаміку публічних закупівель за останні роки. Аналіз цих даних дозволяє оцінити масштаб і тенденції закупівельної діяльності, що є ключовими для забезпечення ресурсами та послугами (рис. 2.3). За період з 2021 по 2025 рік спостерігається суттєве зростання обсягів публічних закупівель. У 2021 році сума закупівель була найнижчою — близько 288 тис. грн, після чого в 2022 році відбувся значний стрибок до понад 2 млн грн. Найбільший пік припав на 2024 рік, коли обсяг закупівель досяг майже 22,5 млн грн, що свідчить про активне нарощування ресурсного забезпечення. У 2025 році обсяг закупівель знизився до близько 9,3 млн грн, що все одно значно перевищує показники початку періоду. Така динаміка може бути пов'язана з масштабними проектами чи оновленням матеріально-технічної бази у 2023-2024 роках, а також із коригуванням бюджетних пріоритетів у наступному році. Загалом тенденція демонструє посилення закупівельної активності з акцентом на інтенсивне забезпечення діяльності в останні роки.

Поряд із бюджетним утриманням станція має право здійснювати господарську діяльність та отримувати власні надходження від реалізації продукції чи послуг. Це можуть бути кошти від продажу насіння, овочевої або баштанної продукції, консультаційних чи науково-методичних послуг, виконання госпдоговірних наукових робіт або реалізації майна. Такі надходження класифікуються як власні доходи бюджетної установи та відображаються у фінансовій звітності як виручка від реалізації. Вони не суперечать статусу державної установи, оскільки регулюються положеннями Бюджетного кодексу України щодо «спеціального фонду» та власних надходжень бюджетних організацій.

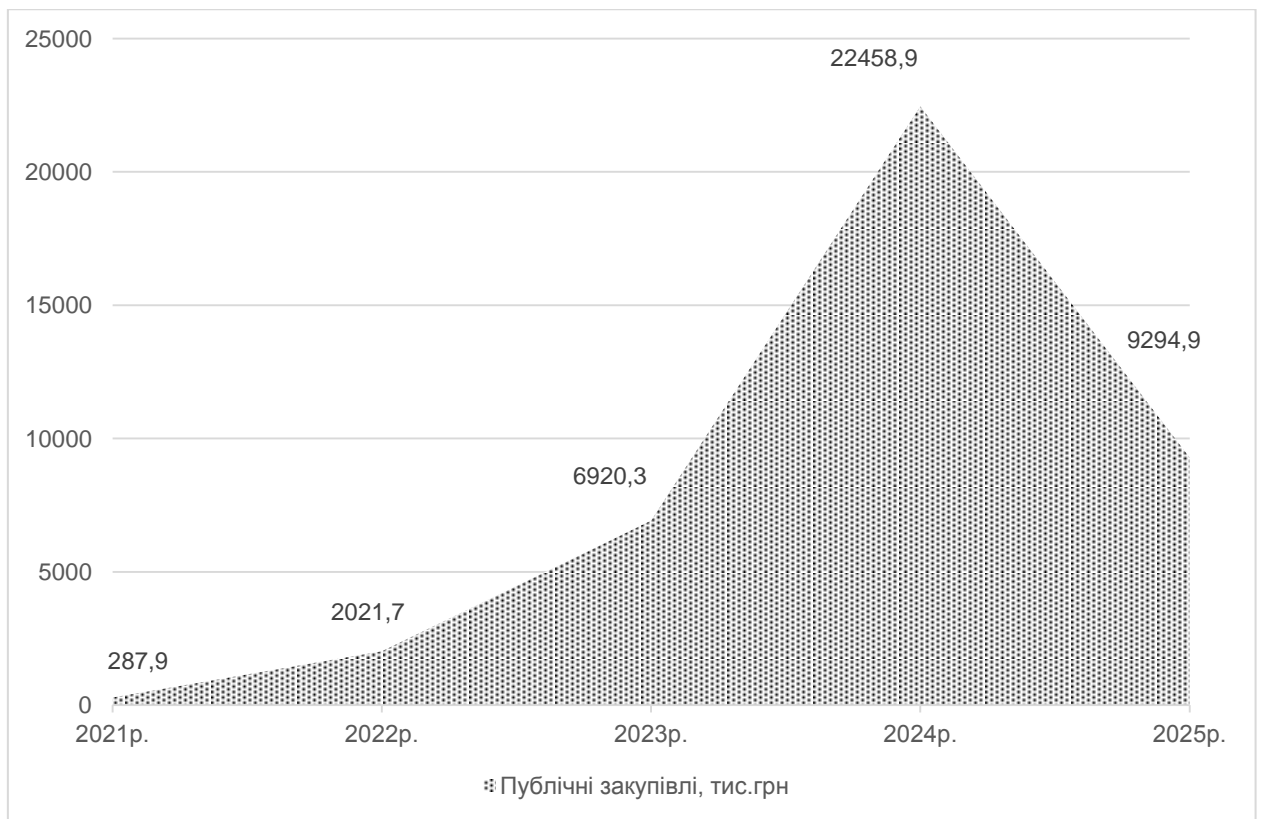

Рис. 2.3. Динаміка публічних тендерних закупівель Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України

Динаміка показників результативності діяльності Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України наведена на рис. 2.4. Протягом 2020–2024 років спостерігається загальне зниження виручки від реалізації, яка зменшилась приблизно на 11,6%

порівняно з початком періоду. Найбільший спад припав на 2022 рік, коли виручка знизилась до 70 тис. грн, що може свідчити про зменшення обсягів продажів або зниження попиту. У наступні роки відбулося поступове відновлення виручки, але вона не досягла рівня початкового періоду. Собівартість реалізації за цей час залишалася відносно стабільною, з незначними коливаннями, і загалом у 2024 році практично відповідає показнику 2020 року. Це свідчить про те, що підприємству вдалося утримувати витрати на рівні, близькому до початкового, незважаючи на коливання виручки.

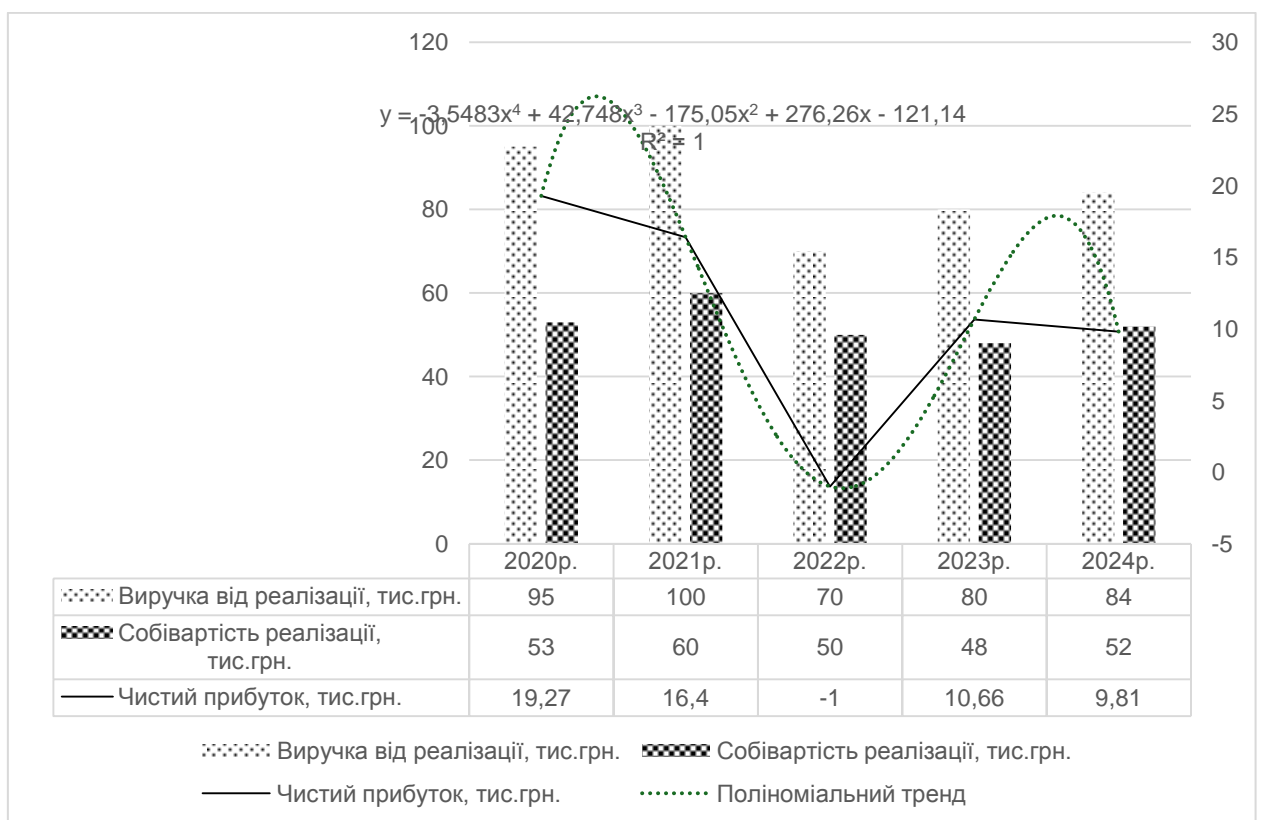

Рис. 2.4. Динаміка показників результативності діяльності Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України

Чистий прибуток демонструє найбільш негативну динаміку — він скоротився більш ніж удвічі, а у 2022 році навіть став від'ємним, що свідчить про збитки в цей період. Таке падіння прибутковості може бути пов'язане з різким зниженням виручки, при цьому фіксовані або мінімально змінені

витрати не дозволили зберегти позитивний фінансовий результат. Після 2022 року спостерігається відновлення прибутку, але він залишається значно нижчим за показники початку періоду. Загалом тенденції свідчать про тимчасові складнощі у сфері реалізації продукції або послуг, що призвели до падіння доходів і збитків, а також про певну стабілізацію витрат, яка не змогла компенсувати втрати в прибутку. Це впливає на показники фінансової стійкості та ліквідності, динаміка яких наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Показники фінансової стійкості та ліквідності Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відношен ня 2024 р. до 2020р. у %
Обсяг власних надходжень, тис.грн	2150	2420	2980	3640	4120	191,63
Частка власних доходів у бюджеті, %	21,8	24,0	27,3	30,1	33,6	11,80 в.п.
Загальний фонд, тис.грн.	7700	7950	8200	8450	8600	111,69
Спеціальний фонд, тис.грн	2150	2420	2980	3640	4120	191,63
Частка спецфонду, %	21,8	23,3	26,7	29,1	32,4	10,60 в.п.
Дебіторська заборгованість, тис.грн	240	260	310	380	420	175,00
Кредиторська заборгованість, тис.грн	310	295	290	305	320	103,23
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,25	1,33	1,42	1,55	1,68	134,40
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,64	0,72	0,81	0,94	1,02	159,38
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,09	0,11	0,14	0,18	0,22	244,44
Коефіцієнт автономії	0,78	0,8	0,82	0,84	0,85	108,97
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,22	0,25	0,28	0,3	0,33	150,00

Фінансові показники демонструють поступове покращення фінансової стійкості дослідної станції. Власні надходження зростають, що свідчить про активізацію виробничої, науково-дослідної та госпдоговірної діяльності. Частка власних доходів у загальному бюджеті зростає з 21,8% до 33,6%, що є

ознакою зменшення залежності від бюджетного фінансування. Співвідношення загального та спеціального фондів також змінилося на користь спецфонду: його частка збільшилася з 21,8% до 32,4%, що відповідає тенденції до зниження фінансування дослідної станції. Рівень дебіторської заборгованості зріс помірно, водночас кредиторська заборгованість утримується на контрольованому рівні та не перевищує дебіторську. Показники ліквідності мають задовільний рівень: коефіцієнт поточної ліквідності зріс з 1,25 до 1,68, а абсолютної — з 0,09 до 0,22, проте коефіцієнт автономії утримується на рівні — 0,78–0,85, що характерно для наукових установ із зменшенням фінансування. Це вказує на необхідність підвищення ефективності діяльності та пошуку шляхів збільшення виручки для відновлення фінансової стійкості.

Таким чином, діяльність Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України охоплює повний цикл наукових робіт – від фундаментальних досліджень фізіології та селекційного процесу до виробничих випробувань і впровадження результатів у сільськогосподарську практику регіону. Організаційна структура дослідної станції зорієнтована на взаємодію між наукою, виробництвом та практичним впровадженням інновацій у галузі овочівництва й баштанництва. Результати аналізу свідчать про тимчасові складнощі у сфері реалізації продукції або послуг, що призвели до падіння доходів і збитків, а також про певну стабілізацію витрат, яка не змогла компенсувати втрати в прибутку. Це вказує на необхідність підвищення ефективності діяльності та пошуку шляхів збільшення виручки для відновлення фінансової стійкості.

2.2. Організація облікової роботи в досліджуваному підприємстві

Організація бухгалтерського обліку Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України, що

спеціалізується на вдосконаленні технологій вирощування овочевих, баштанних і кормових культур, а також на створенні нових сортів і гібридів, має свої особливості, зумовлені поєднанням наукової, виробничої та консультаційної діяльності. Така станція працює не лише як аграрне підприємство, але й як науково-дослідний центр, де значна частина ресурсів спрямована на проведення селекційних програм, дослідів, сортовипробувань та надання фахових консультацій. Організаційні аспекти облікової роботи Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України узагальнено на рис. 2.5.

Рис. 2.5. Організаційні аспекти обліку Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України

Бухгалтерський облік Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України побудовано так, щоб забезпечити повне й точне відображення витрат на науково-дослідні роботи, дослідне вирощування культур, створення нових сортів, а також надання консультаційних послуг. Особливе місце займає облік біологічних активів, адже необхідно враховувати рослинні біологічні активи на різних етапах їх розвитку, починаючи від посіву до отримання врожаю. Окремо ведеться облік основних засобів, серед яких польова техніка, поливні системи, лабораторне обладнання та тепличні конструкції. Для матеріалів важливим є належне відображення витрат на насіння, добрива, засоби захисту рослин, пальне, реактиви та інші ресурси.

Бухгалтер виконує повний комплекс робіт, пов'язаних із веденням фінансового, податкового та управлінського обліку. Він забезпечує відображення всіх господарських операцій, контролює рух матеріальних цінностей, складає фінансові, статистичні та податкові звіти, проводить калькуляцію собівартості дослідів і вирощеної продукції. Значна увага приділяється обліку витрат за науковими проектами — бюджетними, грантовими та госпдоговірними. Кожен проєкт потребує окремої аналітики, контролю за цільовим використанням коштів і формування звітів перед фінансуючими органами. У практичній частині роботи бухгалтер обробляє первинні документи: акти посіву та збирання врожаю, накладні на отримання матеріалів, акти їх списання, таблиці, наряди та інші документи, що відображають фактичні витрати на досліді.

Важливою складовою організації обліку є наказ про облікову політику. Він визначає загальні правила, за якими станція веде свою бухгалтерію. У документі закріплюється нормативна база, за якою працює установа, форма ведення обліку та відповідальні особи. Окремо встановлюється порядок обліку основних засобів і малоцінних предметів, методи їх амортизації та списання. Для біологічних активів визначаються способи їх оцінки та правила інвентаризації рослин у ґрунті. Також у наказі описується, за яким

методом оцінюватимуться матеріали при вибутті, як розраховуватиметься собівартість дослідних робіт і як розподілятимуться загальновиробничі витрати між культурами та ділянками.

У сфері доходів облікова політика встановлює правила їх визнання: від реалізації насіннєвого матеріалу, від продажу дослідної продукції та від надання консультаційних послуг. Оскільки діяльність станції може бути змішаною — частково комерційною, частково цільовою, — документ визначає й порядок обліку та списання грантових та бюджетних коштів. Також у наказі закріплюється схема документообігу, строки подання документів у бухгалтерію та порядок проведення інвентаризації майна й біологічних активів.

Таким чином, бухгалтерський облік Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України є багатокомпонентною системою, яка повинна одночасно забезпечувати вимоги фінансової звітності, потреби податкового контролю та науково-виробничого процесу. Грамотно розроблена облікова політика дозволяє узгодити всі ці аспекти, роблячи облік зрозумілим, прозорим і придатним для прийняття управлінських рішень.

2.3. Стан обліку основних засобів на підприємстві

Облік основних засобів Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України організовано так, щоб забезпечити точне відображення вартості майна, контроль за його використанням і правильне формування витрат за напрямками дослідів, виробництва та селекційних програм.

Усі об'єкти, що відповідають критеріям основних засобів, приймаються на баланс за первісною вартістю. До них належать будівлі та споруди лабораторій, теплиці, склади, польові дороги, сільськогосподарська техніка,

лабораторне та селекційне обладнання, системи поливу, а також багаторічні насадження, якщо станція займається їх вирощуванням. Вартісний критерій для віднесення активу до основних засобів визначається в наказі про облікову політику. Після введення об'єкта в експлуатацію йому присвоюється інвентарний номер, складається відповідна картка обліку, а матеріально відповідальна особа бере його під звіт.

Амортизація основних засобів нараховується відповідно до встановленого методу, який також закріплюється в обліковій політиці. В Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України застосовується прямолінійний метод, оскільки він забезпечує рівномірний розподіл вартості активу протягом строку його корисного використання. Для деяких видів обладнання — наприклад, лабораторних приладів або техніки, що інтенсивно використовується в польових умовах, — можливе використання інших методів, якщо це забезпечує точніше відображення зносу. Амортизаційні відрахування включаються до витрат відповідного напрямку: дослідних робіт, селекційних програм або виробництва продукції.

Важливою особливістю є те, що основні засоби можуть використовуватися в різних проектах та дослідях. Тому станція організовує аналітичний облік, який дозволяє розподіляти витрати на амортизацію між конкретними культурами, ділянками, науковими темами чи видами діяльності. Наприклад, амортизація культиватора, що використовується на дослідних полях, може включатися до витрат на проведення певних дослідів, тоді як амортизація лабораторного аналізатора — до витрат на селекційну програму або дослід у рамках госпдоговірної теми.

Рух основних засобів документується через акти приймання-передачі, акти введення в експлуатацію, акти списання або акти внутрішнього переміщення. Усі документи передаються в бухгалтерію відповідно до графіка документообігу. Станція регулярно проводить інвентаризацію — як правило, перед складанням річної фінансової звітності або за внутрішнім

рішенням керівництва. Під час інвентаризації перевіряється фактична наявність техніки, обладнання, тепличних конструкцій та інших активів, їх технічний стан, відповідність обліковим даним. Результати оформлюються інвентаризаційними описами й відображаються в обліку.

При модернізації, реконструкції або дообладнанні основного засобу бухгалтер відображає збільшення його первісної вартості на суму понесених витрат, якщо такі роботи призводять до підвищення функціональних можливостей чи подовження строку служби. Поточні ремонти списуються безпосередньо на витрати відповідного напрямку діяльності. Якщо основний засіб стає непридатним для використання, створюється комісія, яка оформлює акт списання із зазначенням причин та подальшої утилізації або реалізації окремих придатних частин.

Узагальнена схема обліку основних засобів в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України наведена на рис. 2.6.

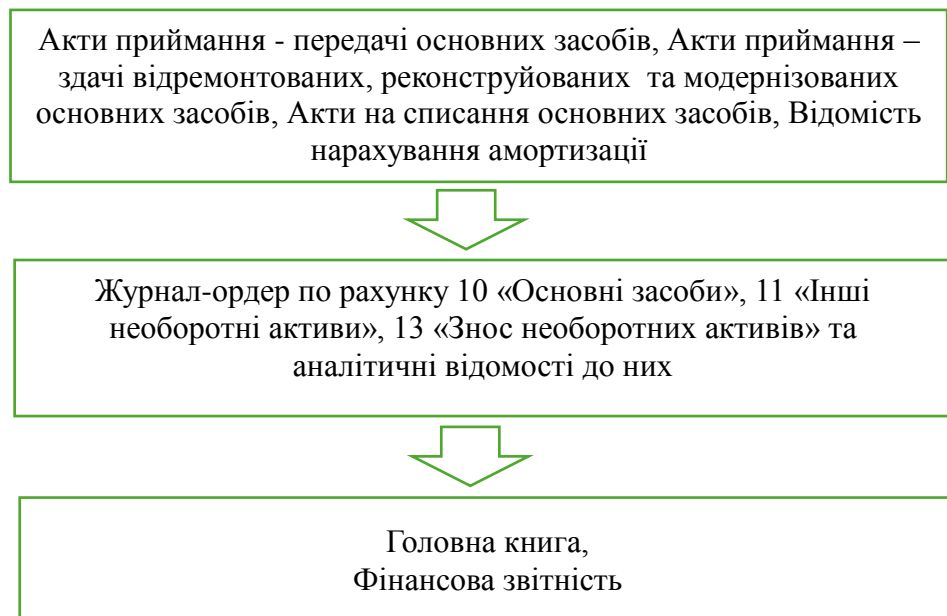

Рис. 2.6. Узагальнена схема обліку основних засобів в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України

Проведений аналіз стану обліку основних засобів на досліджуваному підприємстві та розглянута схема їх облікового відображення дають змогу оцінити загальну структуру інформаційних потоків і порядок документального супроводу операцій. Водночас поглиблене вивчення практичних аспектів показує, що чинна система обліку не повною мірою забезпечує потреби управління та не завжди дає достатньо детальну й своєчасну інформацію для прийняття рішень. Наявні елементи традиційного підходу до організації обліку є функціональними, однак вони не враховують специфіки діяльності підприємства та зростаючих вимог до точності даних. Це зумовлює виникнення низки проблем, які впливають на якість контролю за станом основних засобів і ефективність їх використання. Для забезпечення подальшого вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення доцільно визначити ключові недоліки, що потребують пріоритетного розв'язання. Узагальнення основних проблем та їх наслідків наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Проблемні аспекти обліку основних засобів у Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України

Проблемний аспект	Наслідки в системі управління
Недостатній рівень автоматизації обліку основних засобів	Підвищений ризик помилок, несвоєчасне оновлення даних, ускладнення контролю за рухом техніки й обладнання, неточність калькуляції витрат
Недостатній контроль технічного стану обладнання	Несвоєчасні ремонти, зростання витрат на обслуговування, виникнення простоїв, ризики пошкодження техніки та порушення агротехнічних строків
Недостатній рівень управлінської аналітики щодо використання основних засобів	Неможливість точно визначити собівартість дослідних і виробничих робіт, складність у порівнянні ефективності обладнання, неоптимальні управлінські рішення
Відсутність деталізованої аналітики за напрямками діяльності (селекція, лабораторії, польові роботи тощо)	Неправильний розподіл витрат між проектами, спотворена оцінка результативності програм, відсутність точних інвестиційних пріоритетів
Недостатня прозорість та узгодженість інформаційних потоків щодо основних засобів	Ускладнення планування ремонтів та оновлення техніки, складність у прогнозуванні потреб матеріально-технічної бази
Відсутність системи	Неможливість оцінити завантаження техніки,

регулярних управлінських звітів про використання активів	неефективне планування науково-виробничих робіт, невчасне прийняття стратегічних рішень
Обмеженість даних про участь об'єктів основних засобів у різних проєктах	Неточний розподіл амортизації, ускладнена оцінка рентабельності напрямів діяльності, неправильно визначені пріоритети фінансування

Таким чином, облік основних засобів Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України забезпечує не лише стандартні бухгалтерські процедури, а й можливість точного встановлення вартості ресурсів, задіяних у наукових і виробничих процесах. Це дозволяє правильно формувати собівартість дослідів та продукції, контролювати ефективність використання майна й забезпечувати прозорість звітності для внутрішніх і зовнішніх користувачів. Водночас виникає необхідність впровадження сучасних обліково-аналітичних інструментів, здатних підвищити точність даних і підтримати обґрунтованість управлінських рішень.

2.4. Удосконалення облікових аспектів управління основними засобами на підприємстві

Удосконалення облікових аспектів управління основними засобами в дослідній станції може бути спрямоване на підвищення точності обліку, прозорості витрат, ефективності використання техніки й обладнання та оптимізацію управлінських рішень у науково-виробничій сфері. Напрями удосконалення спрямовані на формування більш гнучкої, прозорої й сучасної системи обліку основних засобів, яка відповідає специфіці роботи дослідної станції. Їх впровадження не лише підвищує якість бухгалтерського обліку, а й створює умови для зважених управлінських рішень, раціонального використання техніки та покращення результатів науково-виробничої діяльності.

Одним із ключових напрямів удосконалення є впровадження сучасних інформаційних систем обліку. Автоматизація дозволяє перевести облік основних засобів у цифрове середовище, забезпечити оперативне оновлення даних щодо руху техніки, лабораторного обладнання та тепличних споруд, а також мінімізувати ризики помилок. Використання спеціалізованих модулів для аграрних підприємств дає можливість зв'язати амортизаційні нарахування з конкретними дослідними ділянками, напрямками селекції чи госпдоговірними темами, що суттєво підвищує точність калькуляції витрат.

Підвищення ефективності контролю за технічним станом основних засобів також заслуговує уваги. Удосконалення може передбачати регулярні технічні аудити, запровадження системи обліку ремонтів та обслуговування, фіксацію мотогодин або інших показників використання техніки. Це дозволяє точніше планувати витрати на ремонти, своєчасно визначати потребу в оновленні обладнання та уникати непередбачених простоїв, що особливо важливо для польових робіт, прив'язаних до агротехнічних строків. Удосконалення графіка документообігу та розроблення стандартизованих форм для актів внутрішнього переміщення, введення в експлуатацію, технічного огляду чи списання забезпечує прозорість руху активів та зменшує ймовірність втрати інформації. Доцільно також установити чіткі правила відповідальності матеріально відповідальних осіб, особливо там, де техніка або обладнання переміщається між ділянками й підрозділами.

Важливим напрямом модернізації є удосконалення інвентаризаційних процедур. Доцільно використовувати інструменти цифрового маркування (наприклад, QR-коди або RFID-мітки), що дозволяють швидко та точно перевіряти наявність обладнання. Поєднання інвентаризації з аналізом технічного стану дасть змогу комплексно оцінювати рівень зносу та планувати оновлення матеріально-технічної бази. Також перспективним є підхід до управлінського контролю основних засобів. Дослідна станція може впровадити систему регулярних внутрішніх звітів, що відображають коефіцієнт використання обладнання, співвідношення витрат на утримання

до отриманих результатів, ефективність залучення техніки до дослідів. Такі звіти допомагають керівництву визначати пріоритети інвестицій у нову техніку або модернізацію старої.

Важливим кроком є удосконалення системи аналітичного обліку. У дослідній станції основні засоби задіяні у великій кількості різнопрофільних проєктів, тому доцільно деталізувати аналітику за напрямками: селекційні програми, виробничі роботи, лабораторні дослідження, консультаційні послуги. Більш глибока аналітика дозволить встановлювати реальну собівартість наукових робіт, порівнювати ефективність використання різних видів обладнання та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо модернізації чи списання. Пропоновані аналітичні групи основних засобів для потреб управління в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України узагальнено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Пропоновані аналітичні групи основних засобів для потреб управління в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України

Аналітична група	Можливий перелік основних засобів	Призначення для потреб управління
Селекційні програми та генетичні дослідження	Лабораторні аналізатори, кліматичні камери, сушильні шафи, обладнання для пробопідготовки, ПЛР-обладнання, теплиці для гібридизацій	Визначення собівартості селекційних програм; аналіз витрат на створення нових сортів; визначення ефективності використання обладнання в довготривалих проєктах
Дослідні та сортовипробувальні поля	Трактори, культиватори, сівалки, обприскувачі, борони, комбайни, системи поливу, польові метеостанції	Розподіл витрат між культурами та дослідями; аналіз завантаженості техніки; планування оновлення та ремонтів
Лабораторні дослідження ґрунту та рослин	Ґрунтові аналізатори, фотометри, рН-метри, ваги, мікроскопи, спектрофотометри	Контроль точності визначення аналізів; визначення ефективності лабораторного обладнання; планування матеріальних витрат і кадрового навантаження
Виробниче вирощування насінневого	Техніка для збирання й доробки насіння, вентиляційні системи, сушильні комплекси,	Аналіз рентабельності насінництва; контроль вартості доробки насіння; розподіл

матеріалу	насіннеочисні машини	витрат між партіями
Обладнання для консультаційних та сервісних послуг	Демонстраційні стенди, мобільні лабораторії, мультимедійне обладнання	Облік собівартості консультаційних послуг; аналіз завантаження демонстраційного обладнання
Адміністративно-управлінські основні засоби	Комп'ютери, автомобілі, офісне обладнання	Непрямої вплив на собівартість; оцінка ефективності загальнопромислових витрат; планування бюджету

На основі пропонування аналітичних груп основних засобів вважаємо доцільним для впровадження управлінську відомість аналітичного обліку основних засобів, яка інтегрує показники вартості, технічного стану, амортизації та ступеня участі активів у різних проєктах (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Пропонована форма управлінської відомості аналітичного обліку
основних засобів

Аналітична група	Об'єкт ОЗ	Первісна вартість	Залишкова вартість	Метод амортизації	Нарахована амортизація за період
Селекційні програми	Кліматична камера KL-120	450 000	310 000 грн	Прямолінійний	9 500 грн
Дослідні поля	Трактор Case Farmall	1 800 000	1 150 000 грн	Прямолінійний	37 000 грн
Лабораторні дослідження	Аналізатор ґрунту LA-250	290 000	210 000 грн	Прямолінійний	7 000 грн
Тепличний комплекс	Система клімат-контролю	620 000	410 000 грн	Прямолінійний	15 400 грн
Консультаційні послуги	Мобільна лабораторія	350 000	250 000 грн	Прямолінійний	8 800 грн

Продовження таблиці

Кількість мотогодин / циклів використання	Частка участі у проєктах (%)	Витрати, віднесені на напрями діяльності	Технічний стан (оцінка)	Управлінські примітки
180 год	85% (селекція огірка, томата)	9 500 грн → Наукові програми	Добрий	Доцільно модернізувати освітлення через зростання енерговитрат
320 мотогодин	60% поля, 40% насінництво	22 200 грн → досліді, 14 800 грн →	Задовільний	Рекомендується проведення капремонтів протягом року

		насінництво		
540 проб	100%	7 000 грн → лабораторія	Добрий	Завантаження оптимальне, потреби в заміні немає
—	100%	15 400 грн → тепличні дослідження	Добрий	Високе енергоспоживання – потребує перегляду тарифів
5 виїздів	100%	8 800 грн → консультації	Задовільний	Низький рівень завантаження – доцільно розширити спектр послуг

Аналітична відомість основних засобів виконує важливу управлінську функцію, оскільки дає керівництву дослідної станції комплексне та структуроване уявлення про те, як саме використовуються матеріально-технічні ресурси в різних напрямках діяльності. Завдяки такій деталізації можна оцінити реальну ефективність використання обладнання та техніки: чи працюють основні засоби з достатнім завантаженням, чи не виникає простоїв, які підвищують собівартість, та чи не відбувається надмірного навантаження, що прискорює знос. Це дозволяє своєчасно приймати рішення щодо перерозподілу техніки між проектами або оптимізації планування польових і лабораторних робіт.

Відомість також допомагає ухвалювати обґрунтовані інвестиційні рішення. На основі даних про залишкову вартість, технічний стан, амортизаційне навантаження та динаміку експлуатації стає можливим визначити, які активи потребують модернізації, ремонту або списання, а куди, навпаки, варто інвестувати у придбання нового обладнання. Це дозволяє розвивати матеріально-технічну базу не інтуїтивно, а цілеспрямовано, з орієнтацією на реальні потреби наукових програм і виробничих процесів.

Крім того, глибока аналітика основних засобів відіграє ключову роль у формуванні точнішої собівартості дослідів і наукових робіт. Оскільки обладнання використовується у різних напрямках — селекції, сортовипробуванні, лабораторних аналізах, виробничих роботах — важливо правильно розподіляти витрати на амортизацію між цими напрямками. Докладний облік участі кожного об'єкта в конкретних проектах забезпечує

прозорість затрат, дозволяє коректно порівнювати ефективність різних програм і робить фінансові розрахунки більш обґрунтованими.

У ширшому розумінні така відомість дає змогу оцінити економічну ефективність основних засобів у комплексі: співставити витрати на утримання техніки з отриманими результатами, виявити напрямки з найвищим ресурсним навантаженням, визначити слабкі місця в інфраструктурі та зважено планувати розвиток технічного забезпечення. Таким чином, вона стає не просто частиною бухгалтерського обліку, а дієвим управлінським інструментом, який допомагає приймати стратегічні рішення та підтримувати високу результативність науково-виробничої діяльності станції.

Таким чином, напрями удосконалення спрямовані на формування більш гнучкої, прозорої й сучасної системи обліку основних засобів, яка відповідає специфіці роботи дослідної станції. В роботі запропоновано удосконалений підхід до аналітичного обліку основних засобів, який передбачає їх деталізацію за функціональними напрямками діяльності дослідної станції. Пропонована управлінська відомість аналітичного обліку основних засобів інтегрує показники вартості, технічного стану, амортизації та ступеня участі активів у різних проєктах.

Висновки до розділу 2

Дніпропетровська дослідна станція Інституту овочівництва і баштанництва НААН України функціонує як науково-дослідна установа з 2003 року та зосереджена на вдосконаленні технологій вирощування овочевих, баштанних і кормових культур, а також на створенні нових сортів і гібридів, пристосованих до ґрунтово-кліматичних умов степової зони. Її діяльність охоплює повний цикл наукових робіт – від фундаментальних досліджень фізіології та селекційного процесу до виробничих випробувань і

впровадження результатів у сільськогосподарську практику регіону. Організаційна структура дослідної станції зорієнтована на взаємодію між наукою, виробництвом та практичним впровадженням інновацій у галузі овочівництва й баштанництва.

Протягом аналізованого періоду дослідна станція зберігає майже незмінний загальний земельний потенціал, але робить його більш інтенсивним та продуктивно орієнтованим. Структура витрат установи за 2025 рік свідчить про домінування витрат, спрямованих на забезпечення основної діяльності установи, що характерно для організацій із високою часткою трудових ресурсів та значними потребами в обслуговуванні інфраструктури. Загальна модель витрат демонструє стабільність у поточному функціонуванні, але водночас виявляє ризики недостатнього фінансування розвитку та оновлення матеріально-технічної бази. Результати аналізу свідчать про тимчасові складнощі у сфері реалізації продукції або послуг, що призвели до падіння доходів і збитків, а також про певну стабілізацію витрат, яка не змогла компенсувати втрати в прибутку. Це вказує на необхідність підвищення ефективності діяльності та пошуку шляхів збільшення виручки для відновлення фінансової стійкості.

Організація бухгалтерського обліку Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України, що спеціалізується на вдосконаленні технологій вирощування овочевих, баштанних і кормових культур, а також на створенні нових сортів і гібридів, має свої особливості, зумовлені поєднанням наукової, виробничої та консультаційної діяльності. Бухгалтерський облік у дослідній станції є багатокomпонентною системою, яка повинна одночасно забезпечувати вимоги фінансової звітності, потреби податкового контролю та науково-виробничого процесу. Грамотно розроблена облікова політика дозволяє узгодити всі ці аспекти, роблячи облік зрозумілим, прозорим і придатним для прийняття управлінських рішень.

Облік основних засобів Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України забезпечує не лише стандартні бухгалтерські процедури, а й можливість точного встановлення вартості ресурсів, задіяних у наукових і виробничих процесах. Це дозволяє правильно формувати собівартість дослідів та продукції, контролювати ефективність використання майна й забезпечувати прозорість звітності для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Запропоновано удосконалений підхід до аналітичного обліку основних засобів, який передбачає їх деталізацію за функціональними напрямками діяльності дослідної станції. Така класифікація дозволяє більш точно відображати участь кожного об'єкта у селекційних програмах, дослідних роботах, лабораторних аналізах, тепличних процесах та консультаційних послугах. Розроблена структура аналітичних рахунків забезпечує прозорість розподілу амортизаційних витрат і сприяє формуванню об'єктивної собівартості наукових проєктів. Це, у свою чергу, підсилює можливості економічного аналізу ефективності використання техніки й обладнання. Впровадження такої аналітики покращує якість управлінських рішень, зокрема у сферах модернізації, оновлення та оптимізації матеріально-технічних ресурсів.

Пропонована управлінська відомість аналітичного обліку основних засобів інтегрує показники вартості, технічного стану, амортизації та ступеня участі активів у різних проєктах. Відомість дозволяє всебічно оцінювати завантаженість обладнання, виявляти резерви підвищення його ефективності та контролювати доцільність використання технічних ресурсів у науково-виробничій діяльності. Її застосування забезпечує своєчасне виявлення активів, що потребують ремонту, модернізації або списання, а також допомагає прогнозувати майбутні інвестиційні потреби станції. Докладне відображення розподілу амортизаційних витрат і результатів використання обладнання сприяє формуванню реальної собівартості наукових робіт і виробничих процесів. Таким чином, впровадження відомості посилює

аналітичні можливості управління та підвищує обґрунтованість стратегічних рішень щодо розвитку матеріально-технічної бази.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНИХ АСПЕКТІВ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві

Аналіз ефективності використання основних засобів є невід'ємною складовою управлінської та фінансової діяльності підприємства. Він дозволяє оцінити не лише обсяг і структуру активів, а й їхню продуктивність, рівень завантаження та технічний стан. Систематичне дослідження використання основних засобів допомагає своєчасно виявляти неефективні об'єкти, планувати ремонтні роботи, модернізацію та оновлення обладнання. Крім того, такий аналіз дає змогу визначати вплив основних засобів на загальну рентабельність та результативність виробничих процесів. У контексті стратегічного управління він сприяє формуванню обґрунтованих рішень щодо інвестицій, амортизаційної політики та оптимізації витрат. Вивчення ефективності використання основних засобів дозволяє підвищити прозорість управлінських процесів та точність планування розвитку підприємства.

Динаміка надходження, вибуття та вартості основних засобів відображає зміни у структурі та обсязі активів підприємства за певний період. Аналіз цієї динаміки дозволяє оцінити інтенсивність оновлення обладнання, ступінь зношеності активів та ефективність капітальних вкладень. Крім того, він допомагає визначати тенденції росту або скорочення вартості основних засобів і своєчасно реагувати на можливі дисбаланси у виробничому процесі. Вивчення динаміки надходження та вибуття дозволяє керівництву планувати інвестиції, прогнозувати потребу в оновленні техніки та визначати пріоритетні напрями розвитку підприємства. Такий аналіз забезпечує підстави для обґрунтованого розподілу ресурсів та підвищення ефективності використання наявних активів. Динаміка вибуття та надходження основних

засобів в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України наведена на рис. 3.1.

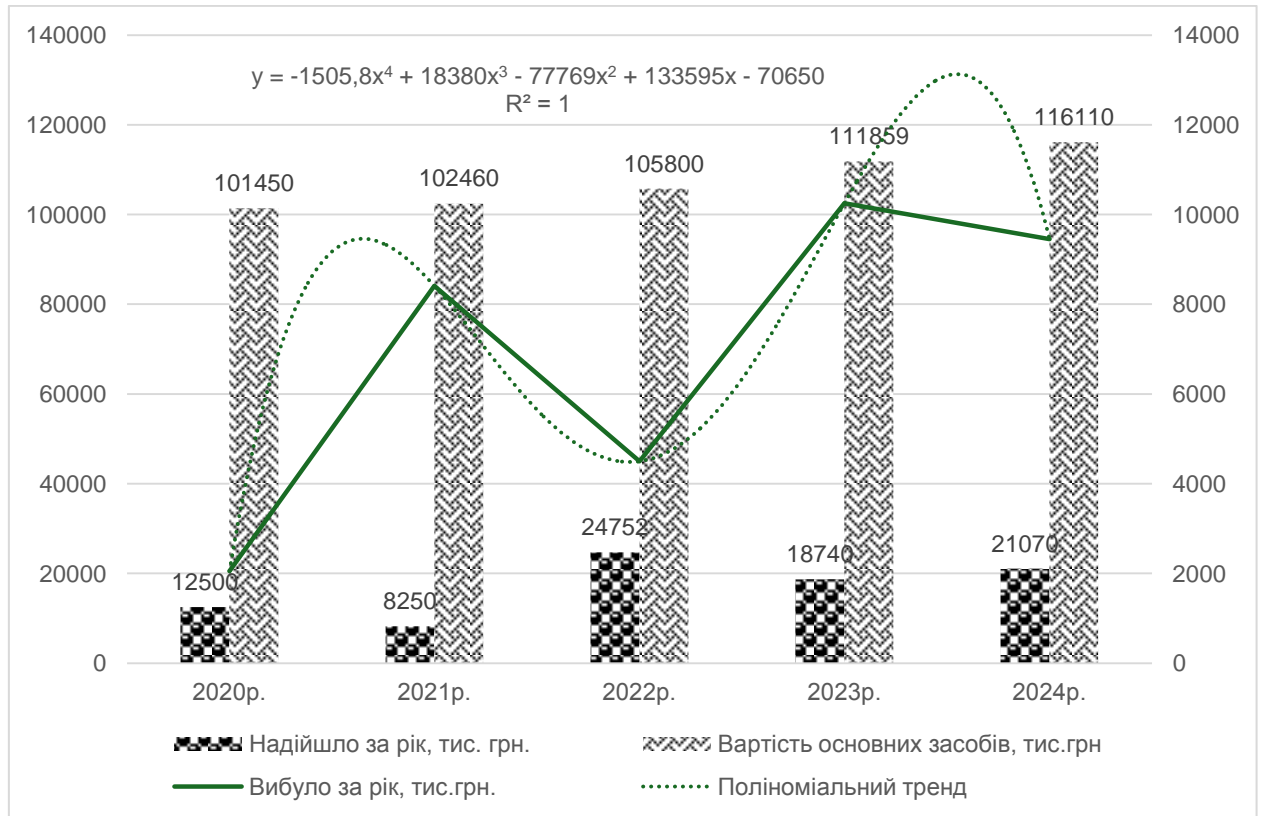

Рис. 3.1. Динаміка вибуття та надходження основних засобів в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України

Дані діаграми свідчать про позитивну тенденцію зростання вартості основних засобів підприємства у період з 2020 по 2024 рік, яка становить 114,45 % від початкового рівня. Значне збільшення надходжень основних засобів, що у 2024 році сягає 168,56 % порівняно з 2020 роком, свідчить про активне оновлення і модернізацію обладнання. Водночас, вартість вибуття основних засобів зросла більш ніж у 4,5 рази, що може свідчити як про інтенсивне виведення з експлуатації застарілих або непридатних об'єктів, так і про посилення процесів списання або продажу активів. Така динаміка руху активів вказує на активну реструктуризацію основних засобів підприємства, спрямовану на оптимізацію їхнього складу та підвищення загальної ефективності виробництва. Однак значне зростання вибуття вимагає уваги до

питань оновлення парку обладнання, щоб уникнути дисбалансу між списанням та надходженням нових активів. У цілому, наведені показники відображають системний підхід до управління основними засобами, що має на меті підтримання їх оптимальної структури та функціонального стану.

Для ефективного управління необхідно враховувати структуру наявних основних засобів. Питома вага в структурі основних засобів в в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України наведена на рис. 3.2.

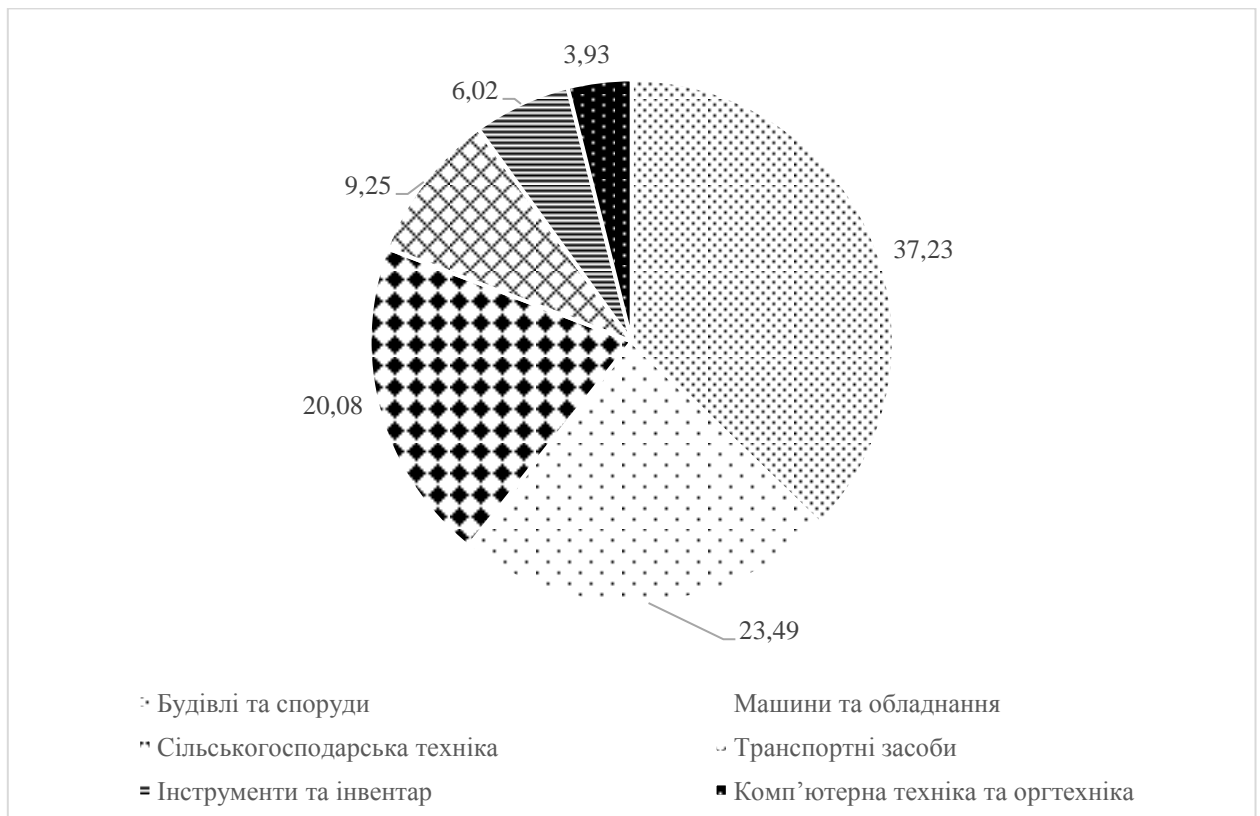

Рис. 3.2. Структура основних засобів в в Дніпропетровській дослідній станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України, 2024р.

Структура основних засобів дослідної станції свідчить про раціональне поєднання інфраструктурної, технічної та лабораторно-дослідної складових. Найбільшу частку становлять будівлі та споруди — 37,23%. Це цілком закономірно, адже діяльність установи потребує значної кількості лабораторних і виробничих приміщень, теплиць, парників, оранжерей, складських приміщень, овочесховищ, інженерних споруд і адміністративних

корпусів. Такий рівень інфраструктурної забезпеченості є типовим для наукових аграрних установ, де значна частина робіт виконується на спеціалізованих площах.

Важливе місце у структурі займають машини та обладнання (23,49%). До цієї групи належать лабораторні прилади, дослідні установки, холодильне та технологічне обладнання, а також механізми, які забезпечують проведення селекційних, фізіологічних чи технологічних експериментів. Значна частка цієї категорії свідчить про високу технічну оснащеність станції та її орієнтацію на інтенсивні наукові дослідження. Близькою за питомою вагою є сільськогосподарська техніка — 20,08%. Це трактори, мотоблоки, ґрунтообробна, посівна та доглядова техніка, машини для збирання овочевої і баштанної продукції, а також поливні та зрошувальні системи. Висока частка цієї групи підкреслює виробничо-польовий характер діяльності, адже станція не обмежується лише лабораторними дослідженнями, а активно проводить польові випробування, сортовипробування та селекційні експерименти.

Транспортні засоби становлять 9,25% загальної вартості основних засобів. До них належать службові легкові та вантажні автомобілі, а також спеціалізований транспорт. Їхня роль полягає у забезпеченні логістики між лабораторіями, виробничими ділянками та партнерами, що особливо важливо для наукових установ, діяльність яких поєднує експериментальні процеси та господарські операції. Інструменти та інвентар займають 6,02%. Це різноманітний робочий інструмент, малі механізми, вимірювальні прилади та інший інвентар, який використовується як у лабораторіях, так і у польових умовах. Його частка є типовою для аграрних дослідних станцій, де велика частина завдань виконується вручну або із застосуванням дрібної механізації.

Комп'ютерна техніка та оргтехніка становить найменшу, але технологічно важливу частку — 3,93%. До неї відносять комп'ютери, сервери, ноутбуки, мережеве та офісне обладнання. Невисокий відсоток пояснюється тим, що основний акцент у діяльності станції припадає на польові та лабораторні дослідження, тоді як адміністративно-інформаційна

складова відіграє допоміжну роль. У цілому така структура основних засобів є оптимальною для науково-дослідної аграрної установи. Вона демонструє збалансоване поєднання інфраструктурної бази, високотехнологічного обладнання та сільськогосподарської техніки, необхідної для повного циклу досліджень — від лабораторного аналізу до польового вирощування та оцінювання результатів.

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів включає аналіз кількісних та якісних показників, таких як приріст і вибуття активів, наявність технічних відмов, завантаженість обладнання та витрати на обслуговування. Вона дозволяє визначити, які об'єкти використовуються максимально ефективно, а які потребують ремонту, модернізації або заміни. Оцінка враховує як технічні параметри обладнання, так і економічні показники його використання. Аналіз руху та функціонального стану забезпечує можливість оперативного прийняття рішень щодо управління ресурсами та оптимізації витрат. Це сприяє підвищенню продуктивності основних засобів та ефективності виробничих процесів підприємства. Динаміка показників руху та функціонального стану основних засобів Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України наведена в таблиці 3.1.

Аналіз тенденцій зміни показників вартості та стану основних засобів за період 2020–2024 років свідчить про активний розвиток і водночас певні виклики в їхньому управлінні. Річний приріст вартості основних засобів у 2024 році майже вдвічі перевищує показник 2020 року, що вказує на інтенсивне оновлення та розширення активів підприємства. Темп зростання вартості основних засобів демонструє стабільне збільшення, хоча у 2021 році спостерігається уповільнення, ймовірно через тимчасові фінансові чи організаційні обмеження. Одночасно коефіцієнт зносу поступово збільшується, що свідчить про старіння частини обладнання і зростання потреби у модернізації або заміні. Зниження коефіцієнта придатності до 70%

у 2024 році також підтверджує погіршення технічного стану активів, що потребує посиленої уваги до їх обслуговування.

Таблиця 3.1

Динаміка показників руху та функціонального стану основних засобів
Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва
НААН України

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відношення 2024 р. до 2020р. у %
<i>Вихідна інформація, тис. грн</i>						
Вартість основних засобів, тис.грн	101450	102460	105800	111859	116110	114,45
Надійшло за рік, тис. грн.	12500	8250	24752	18740	21070	168,56
Вибуло за рік, тис.грн.	2050	8410	4500	10250	9450	460,98
Вартість основних засобів на кінець року	111900	102300	126052	120349	127730	114,15
Знос основних засобів: а) на початок року	21313	22777	25090	27971	31904	149,69
б) на кінець року	22777	25090	27971	31904	35386	155,36
<i>Розраховані показники</i>						
Річний приріст вартості основних засобів, тис.грн.	2040,00	1010,00	3340,00	6059,00	4251,00	208,38
Темп зростання вартості основних засобів, %	102,01	101,00	103,26	105,73	103,80	1,79 в.п.
Темп приросту вартості основних засобів, %	2,01	1,0	3,26	5,73	3,8	1,7 в.п.
Коефіцієнт зносу, %	0,21	0,22	0,26	0,28	0,29	0,08 в.п.
Коефіцієнт придатності основних засобів, %	0,76	0,74	0,73	0,72	0,7	-0,06 в.п.
Коефіцієнт відтворення основних засобів, %	0,12	0,08	0,23	0,17	0,18	0,06 в.п.

Незважаючи на це, коефіцієнт відтворення основних засобів Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України демонструє позитивну динаміку, відображаючи покращення темпів оновлення та нарощення нових активів. Такі зміни можуть бути пов'язані із запровадженням цільових інвестиційних програм та плановим ремонтом обладнання. В цілому, аналіз показує необхідність збалансованої

політики між оновленням, ремонтом і списанням основних засобів для підтримання їх ефективного функціонування і забезпечення сталого розвитку підприємства.

Отже, аналіз ефективності використання основних засобів дозволяє всебічно оцінити стан та динаміку активів підприємства. Дослідження надходження, вибуття та вартості основних засобів дає змогу виявити тенденції оновлення обладнання та ступінь його зношеності. Оцінка руху та функціонального стану дозволяє виявляти малоефективні активи та приймати обґрунтовані рішення щодо ремонту або заміни. У результаті підприємство отримує інструменти для оптимізації використання ресурсів, підвищення продуктивності обладнання та рентабельності проектів. Такий комплексний підхід створює основу для стратегічного планування розвитку та вдосконалення системи управління основними засобами.

3.2. Аналітично-інформаційні системи управління основними засобами на підприємстві

Удосконалення управління основними засобами в сучасних умовах цифрової трансформації неможливе без розвитку та впровадження аналітично-інформаційних систем, які забезпечують комплексну підтримку процесів обліку, контролю та аналізу руху й стану матеріально-технічних ресурсів підприємства. Такі системи поєднують функції накопичення інформації про активи, автоматизацію облікових процедур та аналітичну інтерпретацію даних, створюючи цілісний інформаційний простір для прийняття управлінських рішень. Інтеграція бухгалтерських модулів, систем технічного обліку та програмних засобів аналітики дозволяє забезпечити прозорість на всіх етапах життєвого циклу основних засобів — від придбання до вибуття.

Застосування аналітично-інформаційних систем сприяє підвищенню оперативності контролю технічного стану обладнання, ефективності ремонтно-експлуатаційної діяльності та точності визначення економічних показників, що характеризують використання основних засобів. Завдяки автоматизації обробки даних підприємство отримує можливість своєчасно виявляти відхилення від нормативних параметрів, аналізувати причини зниження продуктивності окремих активів та формувати рекомендації щодо оптимізації їх експлуатації. Особливо важливим є те, що такі системи створюють основу для переходу від традиційного періодичного аналізу до безперервного моніторингу, що значно підвищує якість управління.

Ключовим елементом аналітично-інформаційних систем є побудова наскрізного інформаційного потоку, коли дані про основні засоби формуються на етапі їх надходження, супроводжуються протягом усього життєвого циклу, а після вибуття зберігаються в архіві для проведення ретроспективного аналізу. Такий підхід забезпечує можливість оперативно відслідковувати технічний стан активів, порівнювати планові та фактичні показники їх використання, здійснювати аналіз ефективності модернізацій та ремонтних робіт. Завдяки цьому підприємство отримує інструмент для оцінювання технологічного рівня виробництва та виявлення резервів підвищення продуктивності.

Важливою складовою сучасних аналітично-інформаційних рішень є застосування засобів візуалізації даних. Одним із найбільш ефективних інструментів у цьому напрямі є інтерактивні дашборди, що забезпечують концентроване й наочне відображення ключових показників стану та використання основних засобів. Запровадження таких аналітичних панелей на підприємстві дає змогу уніфікувати підхід до формування управлінської звітності та зменшити час на обробку й інтерпретацію інформації. Дашборди дозволяють агрегувати показники з різних джерел — бухгалтерської системи, технічного моніторингу, ремонтних журналів — та відображати їх у динаміці, що сприяє оперативному контролю та ефективному плануванню.

Пропонуємо для досліджуваного підприємства формувати аналітичний дашборд «Ефективність використання основних засобів за напрямками діяльності». Цей дашборд дозволяє керівництву оцінювати, наскільки оптимально розподіляються ресурси та витрати по різних проектах або програмах, та як технічний стан обладнання впливає на результати діяльності. Алгоритм формування дашборду представлено на рис. 3.2.

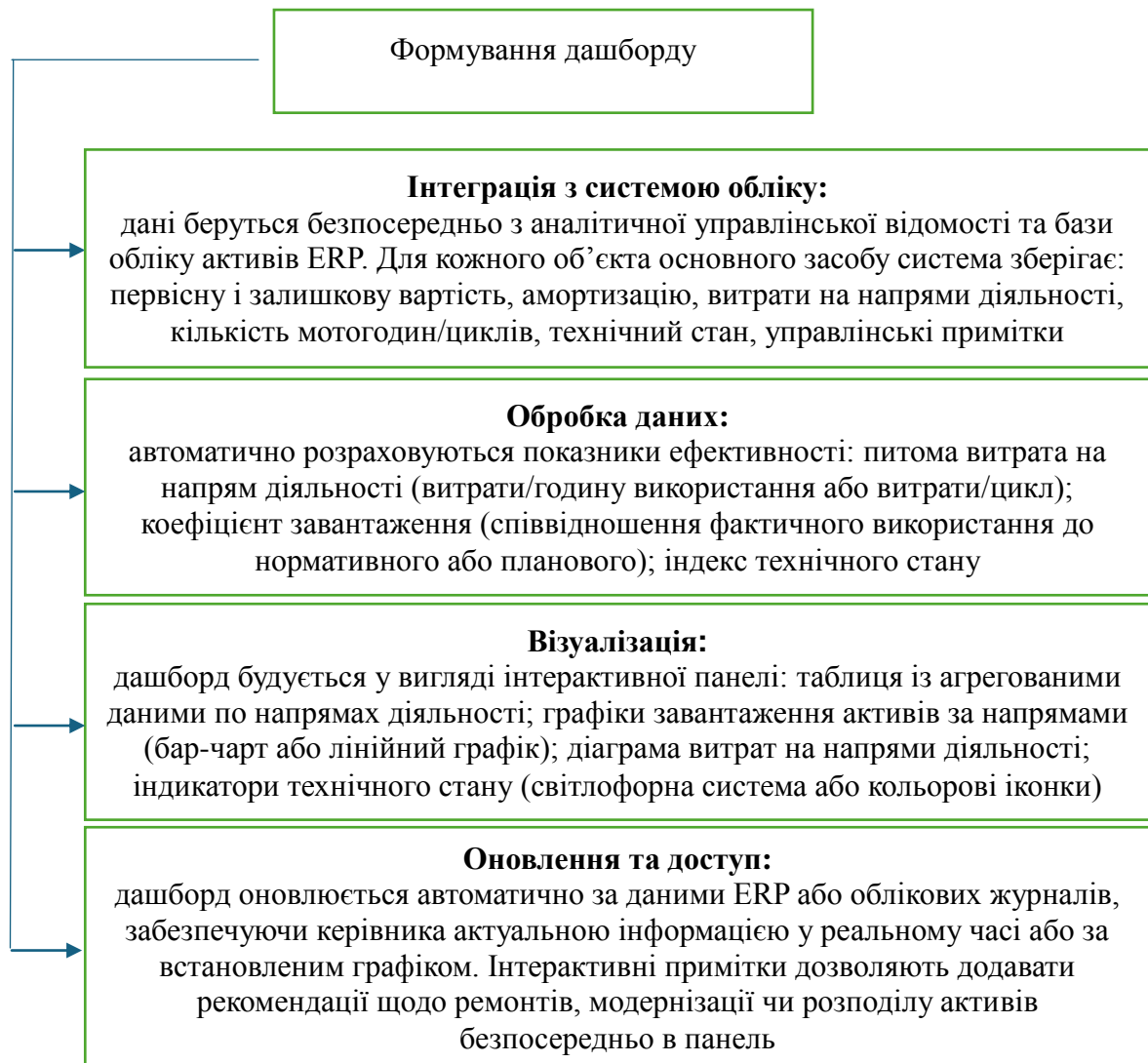

Рис. 3.2. Процес формування дашборду «Ефективність використання основних засобів за напрямками діяльності» на досліджуваному підприємстві

Пропонуємо макет дашборду «Ефективність використання основних засобів за напрямками діяльності» на досліджуваному підприємстві,

візуалізований в таблиці 3.2. Цей макет можна відобразити як панель на екрані керівника, де таблиця, графік та діаграми оновлюються автоматично з ERP-системи або бухгалтерського обліку.

Таблиця 3.2

Пропонований макет дашборду «Ефективність використання основних засобів за напрямками діяльності» для досліджуваного підприємства

[Фільтри: Напрямок діяльності | Період | Тип обладнання]

Індикатори технічного стану:*						
Об'єкт	Первісна вартість, грн	Залишкова вартість, грн	Витрати на напрями діяльності	Кількість мотогодин /циклів	Технічний стан	Примітки
Кліматична камера KL-120	450000	310000	9 500 → селекційні програми	180 год	Добрий	Доцільно модернізувати освітлення
Трактор Case Farmall	1800000	1150000	22 200 → досліди, 14 800 → насінництво	320 мотогодин	Задовільний	Рекомендується капремонт протягом року
Аналізатор ґрунту LA-250	290000	210000	7 000 → лабораторія	540 проб	Добрий	Завантаження оптимальне
Система клімат-контролю	620000	410000	15 400 → тепличні дослідження	—	Добрий	Високе енергоспоживання
Мобільна лабораторія	620000	250000	8 800 → консультації	5 виїздів	Задовільний	Низький рівень завантаження
Завантаження обладнання (мотогодини / цикли використання)						
Індикатори завантаження: Високий Середній ● Низький						
					<ul style="list-style-type: none"> ● Низький ● Низький Високий Високий Середній 	

Його основна мета полягає у створенні концентрованого інформаційного поля, яке дозволяє керівництву та фахівцям оперативно оцінювати ефективність експлуатації обладнання, аналізувати використання інвестицій у технічні засоби та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо модернізації, ремонту або заміни основних засобів. Практичне застосування дашборду полягає у комплексній оцінці ефективності використання основних засобів підприємства, що забезпечує керівництву наочну та структуровану інформацію для прийняття управлінських рішень.

Запропонована концепція дашборда передбачає формування інтегрованої візуальної панелі, яка охоплює основні аспекти стану та руху основних засобів. Зокрема, доцільно включити показники структури активів за видами та ступенем зносу, індикатори технічної готовності та рівня завантаження обладнання, динаміку ремонтних витрат, частоту відмов, планові та фактичні обсяги ремонтно-відновлювальних робіт. На дашборді можуть бути відображені також аналітичні індикатори ефективності використання основних засобів — фондovіддача, коефіцієнт інтенсивності експлуатації, втрати від простоїв. Завдяки такій структурі дашборд перетворюється на зручний інструмент управлінця для швидкого оцінювання стану активів та визначення напрямів подальших управлінських дій.

Завдяки інтерактивним елементам та візуалізації ключових показників дашборд дозволяє оцінювати витрати на обслуговування та продуктивність обладнання за окремими напрямками діяльності, що сприяє точному аналізу окупності інвестицій та ефективності проектів. Крім того, він дає змогу виявляти вузькі місця у використанні ресурсів або обладнання з низькою продуктивністю, що стає підставою для планування ремонтних робіт, модернізації або заміни активів. Використання дашборду дозволяє оптимізувати розподіл ресурсів, зменшити непотрібні витрати та підвищити рентабельність проектів, створюючи умов для більш ефективного управління підприємством у цілому.

Таким чином, інтерактивні дашборди виступають важливим інструментом розвитку аналітичної складової управління та підвищення ефективності функціонування системи управління основними засобами в цілому. Впровадження пропонованого макет дашборду «Ефективність використання основних засобів за напрямками діяльності» як елемента аналітично-інформаційної системи дозволить досліджуваному підприємству підвищити рівень цифрової прозорості та забезпечити оперативне прийняття рішень на основі фактичних даних. Це сприятиме скороченню інформаційних затримок, покращує якість планування ремонтів та оновлення основних засобів, забезпечує можливість раннього виявлення ризиків, пов'язаних із технічними відмовами та зростанням експлуатаційних витрат.

3.3. Шляхи оптимізації системи управління основними засобами на підприємстві

Оптимізація системи управління основними засобами є ключовим етапом підвищення ефективності використання активів підприємства. У сучасних умовах, коли значна частина витрат на виробництво пов'язана з експлуатацією обладнання, особливе значення набуває інтегрований підхід, що поєднує аналітичний облік, інформаційні технології та економіко-математичне моделювання. Основним завданням оптимізації є підвищення продуктивності активів, зниження витрат на ремонти та обґрунтоване прийняття рішень щодо заміни чи модернізації обладнання.

Важливим сучасним напрямом удосконалення управління основними засобами є впровадження технологій Інтернету речей (IoT), які забезпечують можливість безперервного дистанційного моніторингу технічного стану обладнання. Оснащення основних засобів сенсорами дозволяє в реальному часі фіксувати параметри роботи — температуру, вібрацію, навантаження, енергоспоживання, тривалість циклів — і на основі цих даних оперативно виявляти ознаки зносу чи наближення відмови. Інтеграція IoT з аналітичними

платформами дозволяє переходити від планово-попереджувальної до предиктивної моделі обслуговування, за якої ремонти проводяться у момент, коли вони економічно доцільні. Це зменшує кількість аварійних простоїв, оптимізує витрати на ремонтно-експлуатаційну діяльність та подовжує фактичний строк служби основних засобів. Таким чином, застосування IoT є ефективним інструментом модернізації системи управління основними засобами й підвищення техніко-економічної результативності підприємства.

Одним із ефективних інструментів оптимізації є алгоритм управління основними засобами, який інтегрує аналітичну управлінську відомість, дашборд та економіко-математичну модель прийняття рішень. Такий алгоритм дозволяє автоматизувати процес оцінки технічного стану активів, визначення доцільності ремонтних робіт або заміни обладнання, а також планування витрат на поточну експлуатацію.

Перший етап алгоритму полягає у зборі та систематизації даних через управлінську відомість аналітичного обліку основних засобів, яку було запропоновано в попередньому розділі кваліфікаційної роботи. Відомість включає первісну та залишкову вартість обладнання, нараховану амортизацію, кількість мотогодин або циклів використання, технічний стан, витрати на напрями діяльності та управлінські примітки. Ця інформація формує основу для аналітичного оцінювання та дозволяє визначити активи, які потребують більш детального аналізу щодо ефективності та витрат на їх підтримку.

Другий етап передбачає використання дашборду «Ефективність використання основних засобів», який інтерактивно відображає ключові показники продуктивності та завантаженості обладнання. На дашборді представлені коефіцієнт фондівіддачі, відхилення фактичної продуктивності від планової, аналіз простоїв, а також інтерактивний графік впливу технічного стану активів на виробничі результати. Використання дашборду дозволяє керівництву швидко і наочно оцінювати ефективність використання

активів, виявляти обладнання з низькою окупністю та приймати рішення щодо оптимізації витрат.

Третій етап алгоритму передбачає економіко-математичне моделювання вибору оптимальної стратегії обслуговування активів — ремонт або заміна. Модель базується на мінімізації сумарних витрат на утримання та експлуатацію основних засобів у період планування. В якості основних змінних розглядаються:

- $C_r(t)$ - витрати на ремонт у році t ;
- C_r^0 - базова (початкова) вартість ремонту основного засобу;
- k - темп зростання витрат на ремонт (з кожним роком);
- $R(t)$ - кількість відмов (поломок) у році t ;
- C_p - витрати від простою через 1 годину простою;
- C_o - вартість нового придбання;
- t - номер року експлуатації / планування.

Цільова функція показує сумарні поточні витрати, якщо обираємо ремонт (та експлуатацію далі), має бути мінімальною:

$$\min Z = C_r(t) + C_p * R(t)$$

Цільову функцію порівнюємо з витратами на заміну (капітальне оновлення), тобто з C_o . Якщо $C_r(t) + C_p * R(t) \geq C_o$, то доцільною є заміна, якщо менше – ремонт. Модель дозволяє розрахувати критичні значення показників ефективності використання обладнання, при яких ремонт є економічно доцільним, а коли більш вигідною є заміна. Для кожного об'єкта основних засобів визначається порогове значення технічного стану і завантаження, при перевищенні якого доцільно планувати модернізацію або купівлю нового обладнання.

Здійснимо розрахунки економіко-математичної моделі для об'єкта «Кліматична камера KL-120» в досліджуваному підприємстві. Кліматична камера KL-120 на дослідній станції використовується для створення контрольованих умов температури, вологості та освітлення, що необхідно для пророщування насіння, дослідження росту і розвитку рослин, оцінки

стійкості сортів до стресових факторів і патогенів. Вона дозволяє моделювати кліматичні умови, які важко або неможливо відтворити у відкритому ґрунті чи теплицях, та забезпечує точність і відтворюваність експериментів. Камера також застосовується для короткострокового зберігання біоматеріалу і випробування продукції на лежкість. Для забезпечення безперервної роботи та наукової достовірності результатів необхідно регулярно проводити технічне обслуговування, а у випадку виходу з ладу чи морального старіння — передбачати можливість ремонту або заміни моделі. Це дозволяє підтримувати високий рівень матеріально-технічної бази станції та ефективність досліджень.

В процесі розрахунків було створено Excel-таблицю з такими стовпцями: базова вартість ремонту, темп зростання, кількість відмов, вартість простою, вартість нового обладнання. Було створено цільову клітинку Z , яка обчислює сумарні витрати на ремонт та простої. За допомогою «Пошуку рішення» (Solver) було задано умовне обмеження, щоб знайти момент (рік t), коли $Z \geq C_0$. Інструмент Solver підбирає параметри, щоб знайти точку беззбитковості чи порівняння. Таким чином отримуємо обґрунтоване рішення — коли вигідніше замінити обладнання. Розрахунки економіко-математичної моделі для об'єкта «Кліматична камера KL-120» в досліджуваному підприємстві узагальнено в таблиці 3.3.

Отже, для кліматичної камери KL-120 поточний ремонт з витратами на простій коштує 60 000 грн, нове придбання 296000 грн, отже, в поточному році доцільним є ремонт. Водночас модель показує, що до заміни чи модернізації слід підходити тоді, коли сумарні витрати на утримання (ремонт + простої) перевищать вартість нового обладнання або коли нерівномірність простоїв або зниження продуктивності призведуть до зростання витрат.

Таблиця 3.3

Розрахунки економіко-математичної моделі для об'єкта «Кліматична камера KL-120» в досліджуваному підприємстві

Параметр моделі	Значення
-----------------	----------

Базова вартість ремонту C_r^0	50 000 грн
Темп зростання k	0,03
Кількість відмов в поточному році $R(1)$	1
Вартість простою C_p	10 000 грн
Витрати на ремонт + простої Z	60 000 грн
Вартість нового придбання C_o	296 000 грн
Результат моделі (рік 1)	Доцільний ремонт (Заміна — не вигідна)

Економічний ефект від застосування моделі можна оцінити як різницю між вартістю нового придбання та витратами на ремонт:

$$\text{Ефект} = C_o - Z = 296000 \text{ грн} - 60000 \text{ грн} = 236000 \text{ грн.}$$

Тобто, використання моделі дозволяє зекономити 236 000 грн, утримуючи обладнання в експлуатації без заміни. Крім того, модель допомагає планувати технічне обслуговування, прогнозувати критичні точки витрат і своєчасно визначати момент, коли заміна чи модернізація стане більш вигідною. Це забезпечує оптимальне використання коштів підприємства та підтримання високого рівня ефективності наукових досліджень.

Четвертий етап алгоритму — інтеграція управлінської відомості, дашборду та економіко-математичної моделі. Дані з відомості автоматично завантажуються в аналітичну панель дашборду, де відображаються актуальні значення ключових показників. Після цього економіко-математична модель обчислює оптимальні рішення щодо ремонту або заміни, а результати відображаються на дашборді у вигляді індикаторів та рекомендацій. Керівник може бачити: обладнання з низькою ефективністю використання, прогнозні витрати на ремонт або заміну, очікувану продуктивність після втручання.

П'ятий етап передбачає постійний моніторинг і корекцію рішень. Дашборд оновлюється автоматично на основі фактичних даних обліку, змін технічного стану та завантаження обладнання. Це забезпечує безперервне управління активами і дозволяє оперативно реагувати на відхилення від планових показників. У перспективі можлива інтеграція з системами

Інтернету речей, що дозволить отримувати дані про стан обладнання в реальному часі та підвищити точність моделі прогнозування.

Оптимізація системи управління основними засобами на підприємстві передбачає комплексний підхід, що охоплює інтеграцію обліково-аналітичної інфраструктури, організаційних процедур та інвестиційної стратегії. Розроблений алгоритм управління основними засобами на основі обліково-аналітичного інструментарію в досліджуваному підприємстві доцільно узагальнити на рис. 3.3. Впровадження алгоритму дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів, оптимізувати інвестиційні процеси, а також забезпечує стратегічне планування розвитку підприємства.

Рис. 3.3. Розроблений алгоритм управління основними засобами на основі обліково-аналітичного інструментарію в досліджуваному підприємстві

Таким чином, запропонований підхід поєднує ретроспективний облік, сучасну аналітику і економіко-математичне моделювання, створюючи комплексну систему оптимізації управління основними засобами. Інтеграція управлінської відомості, дашборду та моделі дозволяє мінімізувати витрати, підвищити продуктивність активів та забезпечити обґрунтовані управлінські рішення щодо ремонту, модернізації або заміни обладнання, що, у підсумку, підвищує загальну ефективність функціонування підприємства.

Висновки до розділу 3

Систематичне дослідження використання основних засобів допомагає своєчасно виявляти неефективні об'єкти, планувати ремонтні роботи, модернізацію та оновлення обладнання. Крім того, такий аналіз дає змогу визначати вплив основних засобів на загальну рентабельність та результативність виробничих процесів. Вивчення ефективності використання основних засобів дозволяє підвищити прозорість управлінських процесів та точність планування розвитку підприємства. У результаті підприємство отримує інструменти для оптимізації використання ресурсів, підвищення продуктивності обладнання та рентабельності проектів. Такий комплексний підхід створює основу для стратегічного планування розвитку та вдосконалення системи управління основними засобами.

Аналіз ефективності використання основних засобів Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН України свідчить про позитивну тенденцію зростання вартості основних засобів підприємства у період з 2020 по 2024 рік, яка становить 114,45 % від початкового рівня. Водночас коефіцієнт зносу поступово збільшується, що свідчить про старіння частини обладнання і зростання потреби у модернізації або заміні. Зниження коефіцієнта придатності до 70% у 2024 році також

підтверджує погіршення технічного стану активів, що потребує посиленої уваги до їх обслуговування.

Важливою складовою сучасних аналітично-інформаційних рішень є застосування засобів візуалізації даних. Запропонований дашборд «Ефективність використання основних засобів» є інтерактивним аналітичним інструментом, який дозволяє системно оцінювати продуктивність та завантаження обладнання на підприємстві. Його формування базується на інтеграції даних з управлінської відомості аналітичного обліку, що включає інформацію про первісну та залишкову вартість активів, амортизацію, кількість мотогодин або циклів використання, технічний стан і витрати на напрями діяльності. Використання макета дашборду забезпечує наочне відображення ключових показників у вигляді барів та графіків із кольоровим кодуванням рівня завантаження та ефективності.

Значним потенціалом володіє також оптимізація ремонтно-експлуатаційної діяльності на основі використання аналітичних моделей, які дозволяють прогнозувати оптимальний момент заміни або модернізації обладнання. Запропонована економіко-математична модель дозволяє обґрунтовано визначати доцільність ремонту або заміни основних засобів на підприємстві, оцінюючи сумарні витрати на обслуговування та простої у порівнянні з вартістю нового обладнання. Модель враховує базову вартість ремонту, темп зростання витрат, кількість відмов та економічні наслідки простоїв, що забезпечує точний розрахунок оптимальної стратегії управління активами. Використання цієї моделі дозволяє прогнозувати економічний ефект від різних управлінських рішень і зменшувати непотрібні витрати.

Оптимізація системи управління основними засобами на підприємстві передбачає комплексний підхід, що охоплює інтеграцію обліково-аналітичної інфраструктури, організаційних процедур та інвестиційної стратегії. Запропонований алгоритм управління основними засобами інтегрує управлінську відомість аналітичного обліку, дашборд та економіко-математичну модель прийняття рішень щодо ремонту або заміни обладнання.

Така послідовність дозволяє системно оцінювати технічний стан і продуктивність активів, оперативно виявляти вузькі місця та малоефективне обладнання. Алгоритм забезпечує обґрунтоване прийняття управлінських рішень з урахуванням економічного ефекту та мінімізації витрат. Впровадження алгоритму дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів, оптимізувати інвестиційні процеси, а також забезпечує стратегічне планування розвитку підприємства.

ВИСНОВКИ

Сучасні наукові підходи підтверджують критичну роль належної організації управління основними засобами, що включає їх ефективне використання, своєчасне відтворення, оновлення та модернізацію. Управління основними засобами можна розглядати як цілеспрямовану діяльність зі створення, раціонального використання та відтворення виробничо-технічного потенціалу підприємства, яка базується на системі організаційних, економічних та аналітичних заходів. Воно охоплює процеси, спрямовані на забезпечення оптимальної структури та кількості активів, підтримання їх у належному технічному стані, своєчасне оновлення та підвищення рівня використання.

Облік і аналіз виступають взаємопов'язаними складовими системи управління основними засобами, що забезпечують науково обґрунтоване прийняття рішень щодо формування, використання та відтворення активів. Ефективне управління неможливе без повної, достовірної та оперативної інформації, а також без аналітичної оцінки стану й перспектив розвитку основних засобів. Використання обліково-аналітичних інструментів дозволяє підприємству підтримувати належний технічний рівень виробництва та забезпечувати економічну стабільність і конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Нормативно-правове забезпечення обліку та аналізу основних засобів є комплексним і багаторівневим процесом, що включає законодавчі вимоги, стандарти бухгалтерського обліку, методичні рекомендації та правила внутрішнього контролю. Це гарантує формування достовірної інформації, інтеграцію обліку та аналізу, контроль за станом і рухом основних засобів, що, у свою чергу, створює умови для ефективного управління активами, оптимізації витрат і підвищення продуктивності.

Дніпропетровська дослідна станція Інституту овочівництва і баштанництва НААН України, заснована у 2003 році, спеціалізується на

вдосконаленні технологій вирощування овочевих, баштанних та кормових культур, а також на створенні нових сортів і гібридів, пристосованих до ґрунтово-кліматичних умов степової зони. Діяльність станції охоплює весь цикл наукових робіт – від фундаментальних досліджень фізіології та селекції до виробничих випробувань і впровадження результатів у сільськогосподарську практику. Організаційна структура станції спрямована на ефективну взаємодію науки, виробництва та практичного впровадження інновацій.

Протягом аналізованого періоду станція зберігає майже незмінний земельний потенціал, проте підвищує його інтенсивність та продуктивну орієнтацію. Структура видатків установи за 2025 рік свідчить про пріоритетність витрат на основну діяльність, що характерно для організацій із високою часткою трудових ресурсів та значними потребами в обслуговуванні інфраструктури. При цьому стабільність поточних витрат виявляє ризики недостатнього фінансування розвитку та оновлення матеріально-технічної бази. Аналіз також показав тимчасові складнощі у реалізації продукції, що призвело до зниження доходів і збитків, а стабілізація витрат не компенсувала падіння прибутку, підкреслюючи необхідність підвищення ефективності та пошуку додаткових джерел доходу.

Особливості бухгалтерського обліку станції зумовлені поєднанням наукової, виробничої та консультаційної діяльності. Облік основних засобів забезпечує не лише стандартні бухгалтерські процедури, а й точне визначення вартості ресурсів, що використовуються у дослідках та виробничих процесах, формування собівартості продукції та контроль ефективності використання майна.

Запропоновано удосконалений підхід до аналітичного обліку основних засобів, який передбачає їх деталізацію за функціональними напрямками діяльності. Така класифікація дозволяє більш точно оцінювати участь кожного об'єкта у селекційних програмах, лабораторних дослідках, тепличних процесах та консультаційних послугах. Розроблена структура аналітичних

рахунків забезпечує прозорість розподілу амортизаційних витрат і формування об'єктивної собівартості наукових проєктів, що підвищує можливості економічного аналізу ефективності використання обладнання.

Впровадження управлінської відомості аналітичного обліку дозволяє всебічно оцінювати завантаженість обладнання, виявляти резерви підвищення його ефективності та контролювати доцільність використання активів. Це сприяє своєчасному плануванню ремонту, модернізації або списання обладнання та прогнозуванню майбутніх інвестиційних потреб. Детальне відображення амортизаційних витрат і результатів використання обладнання формує реальну собівартість наукових робіт і виробничих процесів, підвищуючи обґрунтованість управлінських рішень щодо розвитку матеріально-технічної бази.

Систематичний аналіз використання основних засобів допомагає виявляти неефективні об'єкти, планувати ремонт і оновлення обладнання, визначати їхній вплив на загальну рентабельність і результативність виробничих процесів. Це підвищує прозорість управлінських процесів, точність планування розвитку та ефективність використання ресурсів, сприяючи стратегічному плануванню та оптимізації матеріально-технічної бази.

Аналіз ефективності використання основних засобів станції свідчить про зростання їх вартості з 2020 по 2024 рік на 114,45 %, водночас коефіцієнт зносу збільшується, а коефіцієнт придатності знижується до 70 %, що підтверджує необхідність модернізації або заміни частини обладнання.

Значним інструментом сучасного управління є застосування засобів візуалізації даних, зокрема дашборду «Ефективність використання основних засобів», який інтегрує дані з аналітичного обліку, включаючи первісну та залишкову вартість активів, амортизацію, мотогодини використання, технічний стан та витрати за напрямками діяльності. Дашборд забезпечує наочне відображення ключових показників завантаження та ефективності обладнання.

Оптимізація ремонтно-експлуатаційної діяльності базується на економіко-математичних моделях, які дозволяють прогнозувати оптимальний момент заміни або модернізації активів. Запропонована модель визначає доцільність ремонту або заміни основних засобів, порівнюючи сумарні витрати на утримання та простої з вартістю нового обладнання, що дозволяє прогнозувати економічний ефект і зменшувати непотрібні витрати.

Таким чином, оптимізація управління основними засобами станції передбачає інтеграцію аналітичного обліку, дашборду та економіко-математичної моделі, що забезпечує системну оцінку технічного стану та продуктивності активів, своєчасне виявлення неефективного обладнання та обґрунтоване прийняття рішень щодо його модернізації або заміни. Впровадження цього алгоритму підвищує ефективність використання ресурсів, оптимізує інвестиційні процеси та сприяє стратегічному розвитку установи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Р. В., Воронко Р. М., Редченко К. І. Облікове забезпечення системи управління основними засобами підприємства: організаційний аспект. Вісник ЛТЕУ. Економічні науки. 2022. № 70. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1277/1204>
2. Бойко Р. В., Чік М. Ю., Побережниченко М. В. Оцінка основних засобів у системі управління необоротними активами підприємства. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2023. №71. С. 36-42. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1329/1253>
3. Бондаренко Н. М., Шачаніна Ю. К. Організація внутрішньогосподарського контролю використання основних засобів на вітчизняних підприємствах та шляхи його вдосконалення. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2017. № 23(3). С. 119-122. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_23/3/30.pdf
4. Бондарук С.Р., Лопатовська О.О. Генезис категорії «основні засоби»: обліково-економічний аспект. Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту: праці VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 25 травня 2023 р.). Хмельницький, 2023 (дата звернення: 29.11.2023).
5. Бондарук С.Р., Лопатовська О.О. Теоретичні аспекти аналізу забезпеченості підприємства основними засобами. Актуальні проблеми науки і практики: сталий розвиток в умовах воєнного стану: тези доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті д.е.н., професора Горбоноса Федора Володимировича (Львів, 26-27 грудня 2022 року). Львів: ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», 2022. URL: <http://lubp.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/51.pdf>

6. Бровко Л. І., Галаган Т. І., Бровко Є. І. Економічна ефективність використання основних фондів сільськогосподарських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 22. С. 22-26. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2017/7.pdf
7. Буркова Л. А., Зволь В. О. Проблемні аспекти обліку основних засобів та напрями їх вирішення. Вчені записки КНЕУ. 2022. № 26 (1). С. 142-150. <https://ir.kneu.edu.ua/items/c6755d1d-6c29-4f4e-ad4e-9b4e9da5efd6>
8. Вагонова О. Г., Госалов Ю. С. Інноваційні аспекти класифікації основних засобів у динамічних секторах економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 1. С. 29-36. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/download/5404/5457/12236>
9. Вітер С. А., Гайдучок Т. С., Василенко Т. М. Порівняльний аналіз обліку основних засобів за бухгалтерським та податковим законодавством: проблемні аспекти сучасного періоду. Інклюзивна економіка. 2024. №03 (05). С. 20-27. https://journals.kpdi.in.ua/index.php/inclusive_economics/article/view/142
10. Войцеховська Ю., Ємельянов О. Концептуальні засади управління потенціалом оновлення основних засобів підприємств. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2024. №43 (вересень). URL: <https://archives.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/248>
11. Горбань С. Ю. Оцінка основних засобів за справедливою вартістю: вимога сьогодення. Економіка і суспільство. 2018. Вип. №15. С. 820–824. https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/124.pdf
12. Гороховець Ю. А., Гринь В. П., Пушкарь І. В., Кльоц А. К. Роль бухгалтерського обліку основних засобів в управлінні підприємством. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2024. № 10 (323). С.30-35. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/323/pdf/30-35.pdf>

13. Дробязко С. І., Конопля М. О. Організація і методика обліку основних засобів підприємства та аналіз ефективності їх використання. Вісник Університету «Україна». 2019. № 3 (24). URL: <https://ekonomics.com.ua/s9-organizaciya-i-metodika-obliku-osnovnih-zasobiv-pidpriemstva-ta-analiz-efektivnosti-yih-vikoristannya>.
14. Дудчик О. Ю., Сальникова Т. В. Сучасний стан та особливості відтворення необоротних активів підприємств України. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. № 4 (70). С. 79–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2020_4_15
15. Задорожний З., Муравський В., Костецький Я., Задорожний М. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022. № 5 (46). С. 149-160. <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3791>
16. Спіфанова І. Ю., Ткачук Л. М., Беркатюк Ю. О. Теоретико-методологічні аспекти управління основними засобами будівельних підприємств. Інновації та стійкість. 2022. № 4. С. 94-100. <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/download/103/113>
17. Єршова Н.Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект. Економіка і суспільство. 2018. Випуск 14. С. 894-904. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/128.pdf
18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2019 № 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
19. Квітницький Е.Е. Облік і контроль як інструмент підвищення ефективності управління основними засобами. Матеріали VI Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Фінансово-економічні механізми розвитку

- підприємництва: теоретичний та практичний аспекти» (м. Дніпро, УДУНТ, 27 листопада 2025 р.).
- 20.Клімович І.М., Пашкова Т.О. Організаційно-методологічні аспекти обліку та аудиту основних засобів. Економічні студії. 2018. № 4 (22). С.49-53. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/538960>
- 21.Колісник О.П., Поліщук М.С. Теоретичні аспекти обліку основних засобів. Економіка і суспільство. 2018. Випуск 19. С. 1282-1289. URL: http://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/191.pdf
- 22.Косяк А. П. Основні засоби: поняття, класифікація, вартість, первинний облік і документальне оформлення комунальними підприємствами. Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки. 2019. Вип. 2. С. 104-110. URL: <https://khges.kname.edu.ua/index.php/khges/uk/article/view/5407>
- 23.Кравченко М. В., Дроздова Ю. А. Складові управління процесом обліку основних засобів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 14. Ч. 1. С. 164-167. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_1_2017ua/35.pdf
- 24.Кудлаєва Н. В. Визнання та оцінка основних засобів: реалії сьогодення. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Вип. 1 (69). С. 107–114. http://www.psae-jrnl.nau.in.ua/journal/1_69_2_2019_ukr/17.pdf
- 25.Кухта К. О., Орошан Т. А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 21-22. С. 106-111. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7216&i=17>
- 26.Лопатовська О., Нікольчук Ю., Бондарук С. Основні засоби підприємства: методика аналізу та ефективність використання. Трансформаційна економіка. 2023. № 5 (05). С. 75-81. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-5-13>

- 27.Любар О.О. Особливості формування джерел оновлення основних засобів підприємства та їх облікове забезпечення. Ефективна економіка. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7506>
- 28.Лютова Г. М., Атамась О. М. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. Фінансовий простір. 2018. № 3. С. 147-157. URL: <http://fpnpu.cibs.ubs.edu.ua/article/download/176562/176328/0>
- 29.Маланкевич В., Чубай В. Аналіз та внутрішній контроль операцій з основними засобами: проблеми та способи їх вирішення. Економіка та суспільство. 2023. № 58. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-20>
- 30.Меліхова Т. О., Романенко К. В. Удосконалення організації бухгалтерського процесу та методики аудиту вибуття основних засобів в обліку суб'єктів малого підприємництва. Ефективна економіка. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&-z=9445>
- 31.Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03>
- 32.Мостенська Т. Г., Ковтун О. А. Теоретичні підходи до управління основними засобами підприємства. Ефективна економіка. 2020. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/96.pdf
- 33.Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2020. Вип. 46. С. 113–122. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct46-19>
- 34.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до формування фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
- 35.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

- 36.Оляднічук Н., Кучеренко Т., Іванова Н., Підлубна О. Удосконалення документального забезпечення обліку основних засобів. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2019. № 5. С. 65-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2019_5_10
- 37.Павлова Г.Є., Квітницький Е.Е. Управління основними засобами підприємства: актуальні підходи та інструментарій. Ефективна економіка. 2025. №12. <https://nauka.com.ua/index.php/ee/issue/archive>
- 38.Петренко А.Я., Попова В.Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. Економіка і суспільство. 2018. Випуск 18. С. 994- 1001. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/138.pdf
- 39.План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.03.1999 р. № 291. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG4185.html
- 40.Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
- 41.Покиньючерда В. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 17. С.5-11. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2018/3.pdf
- 42.Покиньючерда В.В., Майстер Л.А. Облікова інформація в управлінні основними засобами підприємства. SWorldJournal. 2022. Issue 13. Part 2. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/download/swj13-02-006/2060/1338>
- 43.Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
- 44.Пчелинська Г. Облікова політика підприємства як чинник формування аналітичного інструментарію управління основними засобами.

- Економіка та суспільство. 2022. №39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-27>
- 45.Рибалко О.М., Уколова О.Г. Шляхи удосконалення організації обліку основних засобів. Міжнародний мультидисциплінарний науковий журнал «ЛОГОΣ. Мистецтво наукової думки». 2019. №7. Листопад. С.19-22. URL: https://www.researchgate.net/publication/337044363_SLANI_UDOSKONALENNA_ORGANIZACII_OBLIKU_OSNOVNIH_ZASOBIV
- 46.Семенова К. Д., Матвійчук Ю. Ю. Аналітичне забезпечення управління основними засобами промислових підприємств України. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2023. №3-4 (304-305). URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2023/304-305/pdf/49-55.pdf>
- 47.Стемковська І.В., Герчанівська С.В. Теоретичні підходи до трактування економічної суті основних засобів. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 23, червень. С. 11-14. URL: <http://global-national.in.ua/issue-23-2018/31-vipusk-23-cherven-2018/4056-stemkovska-i-v-gerchanivska-s-v-teoretichni-pidkhodi-do-traktuvannya-ekonomichnoji-suti-vitrat>
- 48.Стеців І. С., Кулик М. А. Особливості управління основними засобами на теплоенергетичних підприємствах. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 42. С. 205-210. URL: http://nbu.v.gov.ua/UJRN/ifrctr_2020_42_37
- 49.Ткаченко О., Шатрава А. Сутність та класифікація необоротних активів в контексті їх обліку. Економіка та суспільство. 2024. № 68. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-128>
- 50.Циган Р.М., Бондаренко І.В., Зеленська В.В. Удосконалений механізм управління процесом відтворення основних засобів підприємств. Економіка і суспільство. 2018. Вип.18. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-82>

- 51.Чередніченко Ю.В, Штулер Г.Г. Нормативно-правові засади обліку та аудиту основних засобів підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2020. №4 (226). С. 65 - 69. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2021/07/4.20_topic_Cherednichenko-Y.V.-Shtuler-G.G.65-69.pdf
- 52.Чудовець В. Відображення в обліку та фінансовій звітності операцій з основними засобами: проблеми та перспективи. Економіка та суспільство. 2025. №79. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6771/6712>
- 53.Чуніхіна Т. С., Горлушко А. М. Відтворення основних засобів та терміну корисного використання в межах стратегії розвитку підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Випуск 19. Частина 1. С.79-83. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_19%281%29_20
- 54.Шматковська Т.О., Придатко Ю.М. Облік необоротних активів: управлінський аспект. Приазовський економічний вісник. Випуск 3(14) 2019. С.442-446. http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/75.pdf
- 55.Якімова Л. П., Смольнікова К. А. Аналіз основних засобів підприємства: проблемно-прогностичний підхід. Інноваційна економіка. 2020. № 5–6 (84). С. 155–161. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/641>.
- 56.Izmailov Y., Moroziuk O. Development of the methodology for economic analysis of fixed asset improvement. Economic analysis. 2025. №35 (2). P. 423-432. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.423>